

Kan vi måle en relation?

Relationsarbejde i det mobile Bibliotek

Denne projektrapport er en faglig vinkel på projekt "Det gode liv i landområderne - udvikling af det mobile bibliotek". Rapporten henvender sig til bibliotekspersonale eller andre faggrupper som ser muligheden for at kunne komme ud til borgerne og arbejde med den mobile service. Projektet tager udgangspunkt i tanken om at alle mennesker har brug for at blive set, hørt og mødt også i en tid, hvor mange instanser centraliseres. Det mobile tilbud kan netop dette, og i denne rapport er arbejdet med de nære relationer til borgerne målt og dokumenteret - sammen kan vi mere...

Louise Eltved Krogsgård

Brønderslev Bibliotek

10 09 2012

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Projektets opbygning	7
Projektet er opdelt i fire dele som skitseret her:	7
Book en bogbus.....	8
Del 1:	10
Mission "Det gode liv i landområderne"	10
Det moderne samfund	10
Hvad er relationer?	13
Livet i relationer	13
At måle relationer	14
De syv deltagende Biblioteker	16
Metode	19
Kvalitative fokusgrupeinterviews.....	21
Gode råd til arbejdet med kvalitativ metode.....	23
Del 2	24
Fortællingen om bogbussen.....	24
Interview med leder, Jill, og pædagogmedhjælper, Pernille, fra Børnehaven Baunehøj, Jerslev	25
Interview med tre bogbusbrugere	27
Del 3	29
Relationsmålinger	30
Kulturel mobilitet	31
Moderne demokrati	35
Meningsfællesskaber	40

Del 4	45
Projektets konkluderende betragtninger	45
Hvad sker der når bogbussen er kørt?!	48
Personalets kompetencer	49
Hvordan måles relationer?	50
Fremtidens bogbus	51
Litteraturliste	52
Bilag 1. kort – deltagende biblioteker, oversigt	54
Bilag 2. Informanter til fokusgruppeinterviews	56
Bilag 3. Spørgeguide	57

Indledning

"Det gode liv i landområderne" - udvikling af mobile biblioteker er et projekt der binder 7 biblioteker sammen i en mission om at udvikle bibliotekets services og tilbud i landområderne via det mobile bibliotek – bogbusserne. Projektet er støttet økonomisk af Kulturstyrelsen.

Der er blevet stillet spørgsmålstejn ved, om bogbusserne skal være en del af bibliotekstilbuddet. Har de en reel betydning i fremtidens biblioteksdrift? Har bogbussen eksistensberettigelse i en moderne tid?

Selvsagt mener vi, de syv deltagende biblioteker, at det mobile bibliotek naturligvis skal være en del af bibliotekerne. Faktisk er vores pointe, at tiden aldrig har været mere til mobile biblioteker end nu. Bogbussernes

tid er nu, i en moderne tid hvor flere og flere institutioner og kommunale services bliver flyttet til centrale nationale enheder. Dermed minimeres borgernes mulighed for at komme i kontakt med f.eks. borger-service, kommunale servicecentre mv. Det betyder, at der er meget få steder mennesker i landområderne kan blive set, hørt og mødt af "virkelige" mennesker og møde ansatte fra netop deres hjemkommune ansigt til ansigt. Det synes helt oplagt, at det mobile bibliotek her har en rolle. Alle opgaver kan naturligvis ikke løses af en bogbus, men den direkte kontakt fra borger til kommunen er her sikret.

Mennesker har brug for at blive mødt, og når vi som samfund er nødt til at prioritere, at flere og flere opgaver samles centralt, må og skal vi tænke på, hvor det så er borgerne kan blive mødt. Det handler om at kunne fortælle og dele de ting, der er vigtigt i hverdagen, og det handler om at kunne få hjælp og vejledning til at takle de komplekse vilkår, der hører med til et moderne samfund. I landkommunerne er dette en udfordring. Hvis du som borger i landområderne i Danmark ikke selv har mulighed for at komme til de større byer, er der ikke meget hjælp at hente i den offentlige transport. Her har det mobile bibliotek en unik mulighed – vi kommer ud til borgerne.

I landområderne har der i den seneste tid været en udkantsdebat, en debat vi naturligvis også i dette projekt forholder os til. Det kan siges, at denne debat har været en præmis for hele dette projekt, som både har virket som en motivation for at ville gøre noget, men desuden også er en diskurs vi prøver at nuancere og forholde os til. I debatten har det virket som om, at alt liv slutter og slummen begynder, når vi kommer uden for Aalborg, Århus, Odense og København. Det er selvfølgelig ikke en absolut sandhed. Der findes udfordringer, det er klart. Dataene for det såkaldte udkantsdanmark taler sit eget sprog. Huspriserne falder, byerne bliver større og de unge vælger at bosætte sig, hvor der er andre uddannelsesmuligheder og bedre vilkår for at få arbejde.

De deltagende biblioteker er:

- Brønderslev Bibliotek
- Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
- Esbjerg Kommunes Bibliotek
- Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne
- Skive Bibliotek
- Vordingborg Bibliotekerne
- Aabenraa Bibliotekerne
- Konsulentfirma: Knudsen Syd v/Hanne Marie Knudsen

”Regionalforskere ser tendenser i retning af et Danmark i ubalance:

- Et Danmark, der er i fare for at knække over.
- Et Danmark, hvor udviklingen i yderområderne nogle steder står stille eller ligefrem går tilbage.
- Et Danmark, hvor udviklingen primært foregår i de større byer og i hovedstaden.¹ Så der er et problem med den måde Danmark udvikler sig på. Det er ikke til at tale udenom, men der findes selvfølgelig nuancer til denne debat.

Jørgen Møller, lektor og ekspert i byplanlægning og landudvikling ved Aalborg universitet, siger sådan: »Pointen er at tage en fast og kærlig hånd om udfordringerne i stedet for, at udviklingen bare sker. Fremtiden kommer af sig selv, men udvikling skal skabes. Der vil være flere og flere landsbyer, hvor huse ikke kan sælges, huse står tomme, købmanden er lukket, skolen er lukket, og den kollektive trafik er væk. De landsbyer, der står og synker i grus, skal vi have væk, og så skal vi satse helhjertet på andre landsbyer, så folk ved, den også er attraktiv at bo i om både 10 og 15 år, og kan planlægge deres liv efter det²«.

Modsat slår flere rapporter fast (fx ”Tryghed, tilfredshed og udkantsproblemer”³ samt ”Ydrekanter potentialer⁴”), at danskerne forbinder yderområderne med tryghed, fællesskab og lokalt engagement. 60 procent af de danskere, der enten bor i eller drømmer om at flytte til et yderområde, mener at lokale sammenslutninger og fællesskaber har særligt gode kår her. Rapporterne peger på, at der er et uudnyttet potentiale i at bruge det stærke lokale engagement i en positiv fortælling om yderområderne. Denne holdning deler vi i projektet der netop har haft fokus på at deltage i de stærke lokale kræfter og skrive videre på den gode fortælling om det gode liv i landområderne.

Det handler altså om at skabe udvikling, og her er det projektets mission at tage fat, at være en del af udviklingen, ikke afviklingen, af det gode liv i landområderne. For i landområderne findes der både vilje og ressourcer til at skabe denne udvikling. Projektet har således fået titlen ”Det gode liv i landområderne” Dette er ikke kun en titel, det er også en tilgang til opgaven. Vi tror på, at det gode liv findes i landområderne, og at biblioteket har en rolle for at gøre dette endnu bedre. Det handler om at sikre at fremtidens udkantsdanmark fortsat har adgang til offentlig service, og dermed at den demokratiske proces når ud til alle borgere.

Det handler om at have adgang til viden og indsigt i det omkringliggende samfund, uddannelsesmuligheder, det digitale samfund og det at kunne dele sine meninger med andre. Jo bedre de digitale muligheder bliver jo bedre bliver bussens service og muligheder.

¹ Uddrag fra DR temaside om udkantsdanmark

² Artikel i Politikken: »Riv de døende landsbyer ned« 11 sep. 2010

³ Rapport af Jørgen Goul Andersen, Trygfondens tryghedsmåling, 2011

⁴ Rapport om ydreområder fra Dansk Bygningsarv: ”Agenda Y – ydreområders potentialer” (2012)

Dorthe Salling Kromann udtaler at *"Bogbusserne kommer ud i små landsbyer i landdistrikterne med opdaterede materialer. De interaktive muligheder giver en adgang fra hjemmecomputeren, som langt overgår fortiden, og mulighederne her er under stadig udvikling"*⁵

Projektet har med sin titel sat fokus på en diskurs om det gode liv: Hvad er det gode liv, og hvordan kan biblioteket bidrage hertil? Det betyder at vi med dette projekt vil sætte fokus på helt andre parametre inden for bibliotekets ydelser end at se på udlåns- og besøgsstatistikker. Dette projekt fordrer, at vi som bibliotek er undersøgende på menneskers livsverden, hvad der er på spil, og hvor vi kan bidrage. Det handler ikke om antallet af bøger og stoppesteder, men om vigtige relationsbånd. Relationer er projektets væsentligste parameter. Hvordan kan vi som bibliotek skabe betydningsfulde relationer, som giver nye perspektiver på det gode liv i Danmarks landområder? Det er en tanke som binder sig til et billede af en moderne forståelse af mennesker, som blandt andet fremkommer i netværkstanker: at vi som mennesker er vores netværk. I landkommunerne er relationer endnu mere vigtige. Når der i fysisk afstand er længere, bliver den menneskelige afstand nødt til at være kortere. Vi vil i dette projekt måle relationer, altså væk fra målingen af transaktioner som den eneste gyldige måleenhed for det gode bibliotek.

Når vi med dette projekt lægger vægten på relationer, er det fordi vi tror på, at dette begreb er en helt central kompetence for det moderne bibliotek og vores opgaver i fremtiden. Det sætter desuden fokus på en bibliotekarisk udfordring: at skabe og indgå i menneskelige relationer. Projektet vil se på hvad der sker, når vi sætter særlig fokus på relationer som en kompetence. Kan vi dermed skabe en vinkel og udvikling af det gode liv i landområderne?

Det spændende er at indgå i, at skabe nye og at udfordre relationer på tværs af arbejdet i det mobile bibliotek, og synliggøre, hvorfor netop begrebet relationer er så vigtigt. En synliggørelse vi tror på bliver en af de vigtigste måder at lave et moderne bibliotek på i Danmarks landkommuner. Det bliver dermed projektets udfordring til sig selv og fremtidens biblioteker: hvordan måler vi en relation? – og hvad sker der når bogbussen ER kørt?

⁵ <http://www.db.dk/artikel/den-tilg%C3%A6ngelige-og-n%C3%A6re-biblioteksbetjening-i-landdistrikter>

Projektets opbygning

Med udgangspunkt i en kvalitativ tilgang til at måle relationer er det projektets formål at give nye pejlemærker til at måle biblioteksydelser og services. Det handler om at tydeliggøre, hvordan biblioteksudvikling handler om mere end udlåns- og besøgstal, og hvordan vi måler de mere bløde værdier. Det tager udgangspunkt i den socialkonstruktionistiske tankegang blandt andet repræsenteret ved Kenneth Gergens⁶ teorier og hvor perspektivet er, at alting opstår i relationer mellem mennesker. Det kan i forhold til det samfund vi som bibliotek er en del af synes for lidt udelukkende at fokusere på at måle i tal og procenter. Undersøgelser må i langt højere grad afspejle det komplicerede samfund, vi er en del af. Vi må se mere nuanceret på biblioteksdriften, hvis vi vil have et billede af, hvad der er på spil, og hvordan vi som personale skal kunne sikre, at der også i fremtiden findes et kvalificeret, kompetent og tidssvarende bibliotekstilbud.

Projektet er opdelt i fire dele som skitseret her:

Del 1:

Indledning og diskussion af hvorfor et projekt om det mobile bibliotek har sin berettigelse i det moderne samfund. Hvorfor er det vigtigt at måle i relationer og hvilken betydning har relationer for moderne biblioteksudvikling?

Første del vil beskæftige sig med den kvalitative målemetode, og hvad denne kan bidrage til.

Del 2:

Anden del består af to kvalitative interviews. Der er i forbindelse med projektet afholdt flere interviews end de udvalgte. Projektets empiriske baggrund er belyst i første del af projektet.

De to interviews belyser to typer af brugere af det mobile bibliotek. Det første er interview af en daginstitution som bruger bookinger af det mobile bibliotek. Det andet interview er et fokusgruppe-interview med tre kvinder, der bruger det mobile bibliotek som deres primære bibliotekstilbud.

Disse interviews skal belyse brugernes syn på det mobile bibliotek og hvad det kan bruges til i netop deres landområder. Det handler om det mobile biblioteks styrker og udfordringer – også i fremtiden.

Del 3:

Denne del har fokus på at debattere det mobile biblioteks udfordringer. Der er i denne del medtaget uddrag af både den samfundsmæssige debat samt projektets empiriske materiale. Der er medtaget tre debatter:

⁶ Kenneth Gergen, 2005, "Social konstruktion – ind i samtalen" Psykologisk forlag

Den første er i forhold til at kunne være til stede i landområderne og sikre en form for kulturel mobilitet. Det at mennesker samles, hvor det giver mening. Det handler om at være med til at definere og skabe centrummer i livet. Den ene del er den rent mobile, at biblioteket kan flytte sig derhen hvor det giver mening at være (ved købmanden, ved sportspladsen osv.) Det andet mobile perspektiv er at kunne bidrage med kulturelle arrangementer og være med til at skabe nye centrummer i menneskers bevidsthed.

Den anden del som giver udslag af projektets empiriske materiale er en demokratisk debat. Det handler om at have adgang til viden. Mange af de mindre byer i landområderne er stærke i idrætsforeninger, men har ikke mange tilbud ud over idrætslivet. Demokrati handler også om adgang til den digitale verden, viden og kunne få hjælp, råd og vejledning til at kunne klare sig som digital borger.

Den afsluttende debat som er medtaget handler om meningsfællesskaber. Relationsmålingerne har helt tydelig vist, at det er essentielt for det gode liv i landområderne at der findes og fremover vil være mulighed for at blive hørt, set og mødt som menneske. Bibliotekets synlige rolle i landområderne og det stærke ejerskab er med til at give en stærk forbindelse mellem biblioteket og de lokale ildsjæle og det vigtige er netop relationen.

Del 4:

I fjerde del af projektet samles trådene fra to års arbejde med det mobile bibliotek. Fokuset har været på samarbejde, samarbejde mellem de syv deltagende biblioteker og samarbejdet med landområderne. Begrebet relationer er dermed den helt centrale vinkel på projektets afslutning. Hvad kræver det at arbejde med og måle i relationer?

Book en bogbus

Bookinger af bogbussen er et centralt begreb i dette projekt og en oplagt mulighed for bussen for at kunne arbejde mere end med faste holdetider og pladser. Det er her institutioner og foreninger kan få bogbussen ud til deres arrangement og i deres hverdag. Det har givet muligheden for at være bogbil med mindre enmandsbetjente busser, der udelukkende kører ud på denne måde.

I dette projekt har vi udviklet på den lille bogbil som boblebussen i Aabenraa og besøgt skoler og foreninger med de små mobile biblioteker, der let kan tilrettes den enkelte modtager. Bookinger til byfester, fællesspisninger og arbejdspladsbetjening med de store busser, som sikrer det store udvalg og plads til mange mennesker.

Book en bogbus startede oprindeligt som et projekt støttet af Kulturstyrelsen (tidligere Bibliotek og medier).

Kort om book en bogbus

Jytte Albrektsen,
bibliotekar fra Brønderslev Bibliotek fortæller:

"Book en bogbus" startede som forsøg i efteråret 2006, hvor personalet fik den ide at udnytte bogbussen bedre. Brønderslev Bibliotek var de første, der her i landet tilbød at borgerne kan booke bogbussen udover den normale køretid til at komme ud til fx. børnehaver, legestuer, skoler,

borgerforeninger eller andre interesserede. Biblioteksstyrelsen (nu Kulturstyrelsen) roser "book en bogbus" for at være det gode eksempel på en fleksibel biblioteksbetjening tæt på brugerne, og vi er stolte af at have fundet på noget, andre biblioteker nu genbruger.

På de 5 år der er gået har succesen med booking af bogbussen nået uanede højder og i 2011 kørte bogbussen ud til 396 bookinger i alt! Vores mål om at give borgerne lige muligheder for biblioteksbetjening, uanset hvor man bor, føler vi er nået. Det er af stor betydning at maser af små og store børn lærer at bruge bogbussen og dermed får skabt gode læsevaner. Det kan ikke blive lettere, når bogbussen holder lige foran døren ved den enkelte institution – uanset om det er små børn, der begejstret finder bøger eller store elever, der får hjælp til opgaver eller frilæsning.

Bogbussen er i dag fuldt udnyttet. Den kører ud i normal rute med faste holdepladser i hele kommunen fra Thise til Asaa, og bookingerne er så placeret i ledige tider i løbet af dagen. På den måde er bogbussen på vejene fra tidlig morgen til sen aften, og vi føler virkelig, at bogbussen er et godt eksempel på decentralisering af bibliotekstilbuddet.

Del 1:

Mission "Det gode liv i landområderne"

I første del diskuteres det, hvorfor netop relationer er så vigtigt et begreb i den moderne biblioteksservice, og hvad det betyder for bibliotekernes kompetenceudvikling. Denne første del af projektet sætter begrebet relationer ind i det moderne livs kontekst og belyser, hvordan vi kan forholde os til begrebet. Er det muligt at måle relationer, og hvordan gribes dette an?

Det moderne samfund

Projekt *"Det gode liv i landområderne – udvikling af mobile biblioteker"* har fokus på at flytte udkantsdebatten. At rulle ind i folks liv og bevidsthed og sørge for at biblioteket kan tilbyde meningsfællesskaber og fokus på alt det gode, der findes i landområderne. Biblioteket kan og vil gøre noget ved denne debat og deltage i den reelle udvikling af fremtidens samfund. Bibliotekerne har historisk set altid haft denne rolle i samfundet; rollen som den institution der sikrer alle borgere i Danmark fri og lige adgang til viden og informationer, og sådan er det stadigvæk.

Fakta peger bare på, at der på den anden side af fri og lige adgang er en samfundsudvikling, hvor flere og flere services centraliseres og flyttes til storbyerne, og adgangen bliver mere og mere digital. Det er en udvikling som tilgodeser mange kompetencer der mødes og dermed giver bedre service. At samle giver meget mening i det daglige arbejde. På den anden side rammes mange borgere af denne centralisering. Der bliver længere og længere i mellem steder og rum, hvor der kan mødes et menneske og gives en personlig vejledning.

*Biblioteket on demand
- Det mobile bibliotek*

I landområderne bliver denne hjælp endnu fjernere fra hverdagen. Her har biblioteket en unik rolle, ikke kun fordi vi med det mobile bibliotek let kan komme ud til borgerne, men også fordi bibliotekernes i deres historiske baggrund altid har haft denne rolle. Der skal således ikke brandes nyt eller konceptopfindes for at se bibliotekerne som en naturlig medspiller i at kunne tilbyde fx borgerservice, faglig vejledning og adgang til demokrati og viden. Det er og har altid været bibliotekets kerneydelse – det er vi gode til i forvejen.

Fokusset i projekt "det gode liv" er at indgå i, skabe, udvikle og gå på tværs af eksisterende relationer i landområderne for at sætte fokus på det gode liv. Det handler om, at når vi gør noget sammen er vi stærkere, og det vi gør sammen med andre har bedre muligheder for at blomstre og blive til mere: en tanke vi ser i samfundet i blandt andet netværkstanker, at det moderne menneske navigerer i netværk og det er herfra der skabes udvikling. Netværkstanken som en del af det moderne samfund har plads i den

foranderlige tankegang, som blandt andet Zygmunt Bauman⁷ har beskæftiget sig med i sine tanker om en "flydende modernitet". En verden der hele tiden forandrer sig og går med nye strømninger, og mennesket som skal flyde med de tendenser og forandringer, som det moderne liv byder på. Den digitale udvikling har på kort tid lavet om på hele vores måde at kommunikere og erhverve os viden på, og der er ingen tvivl om at denne udvikling vil fortsætte. Det giver hele tiden nye indtryk og nye mennesker med som påvirker disse strømninger. Intet er givet på forhånd, og som bibliotek må vi hele tiden forholde os til og flyde med. Denne udfordring tager styrelsen Bibliotek og Medier (nu kulturstyrelsen) blandt andet op i deres rapport om "Folkebibliotekerne i vidensamfundet"⁸.

Det moderne menneske må ikke kun flyde med disse nye strømninger og forandringer, men også forholde sig hertil og tage stilling. Dette gælder også for bibliotekets personale og den måde vi forholder os til brugere og services på biblioteket i fremtiden. Vores forestillinger om netværk og grupper har også forandret sig meget de sidste årtier. Hvordan møder vi vores brugere; er de kunder, borgere, gæster, eller hvordan er vores relation til dem?. Alt dette handler om de relationer vi har, og med den digitale udvikling kommer det desuden til at betyde, at vi skal have relationer til vores brugere gennem hjemmesider, sociale medier som bl.a. Facebook og ydelser på nettet. Ord som relationer, partnerskaber og netværk dukker op i medier med henvisninger til at være vejen til at kunne skabe nyt, gøre mere, tænke bredere mm.

⁷ Bauman, Zygmunt: Globalisering : de menneskelige konsekvenser, 2011

⁸ Kulturstyrelsen: "Folkebibliotekerne i vidensamfundet " Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet, 2010

Dette ses også i andre bibliotekers fokus på emnet. Fx. i Randers, hvor der i samarbejde med andre biblioteker har været fokus på ICDP som metode i børnebibliotekets arbejde. I Aalborg er det værtskab, der har givet biblioteksbrugerne gæsterollen, og dermed danner en hel ny relationsrolle. Der er således ingen tvivl om at biblioteket her har en kompetence; spørgsmålet er bare, hvordan vi forholder os til denne kompetence, for denne kan ikke måles i tal og procenter.

En undersøgelse konkluderer: *"Bibliotekerne ønsker at ændre image, men måske retter vi ikke i tilstrækkelig omfang blikket på rollemodellen eller bæreren af det moderne bibliotek: Personalet"* Jensen og Buchhave⁹.

Som en del af det moderne samfund er udfordringen at kunne navigere i ofte mange modsatrettede tendenser. Som fx på den ene side at være en del af et samfund, hvor det meste gøres centralt styret og på den anden side et samfund, hvor der i endnu større grad er et behov for nærhed og det at blive mødt som individ. Som bibliotekarisk kompetence spænder relationskompetencen sig op på samme diskurs som en del af det foranderlige samfund. Når der arbejdes med relationer, vil foranderligheden og modsatrettede forhold altså være et vilkår. Denne anden måde at tilgå bibliotekets kompetence på kræver at personalet udvikler nye måder at vurdere det bibliotekariske arbejde, for hvad kendetegner en god relation?

Hvad er det egentlig vi måler i hverdagen? Når vi snakker målinger i bibliotekernes verden handler det i høj grad om antal: Hvor mange brugere? Hvor mange bøger? Hvor mange besøgende? Men disse tal siger oftest ikke noget om kvaliteten af bibliotekets ydelser. Er det f.eks. bedre at låne 5 bøger om et emne end at få lige nøjagtig den bog, som den enkelte bruger havde brug for? Som bibliotek er det ofte relationen, der gør en forskel i det gode arbejde. At kunne matche brugeren med den helt rigtige vejledning kræver indsigt i relationen. Det er endvidere interessant at belyse om brugen af biblioteket afløser andre ydelser, bruges lægen evt. mindre, når det er muligt at møde mennesker i bussen og hvilke services skal fremtidens bogbusser kunne løse?

Det relationelle perspektiv er altså en væsentlig faktor i det moderne hverdagsarbejde, og noget vi må finde en metode til at kunne dokumentere, måle og udvikle, så vi giver vores brugere den helt rigtige hjælp, også i fremtiden.

9 Jensen og Buchhave 2008

Hvad er relationer?

Al udvikling er relationel, så simpelt kan det siges. Relationer kan ellers synes at være et vanskeligt begreb at beskrive, det er som begreb både alt og intet. I opslagsværker får relationer betydningen af at henføre og høre til. Vi mennesker har brug for at høre til og være en del af noget. Det handler både om de mennesker, der er med til at påvirke os gennem hele livet som familie, venner og kollegaer, men også om at kunne relatere sig til, altså skabe sin identitet i forhold til. Som menneske har vi brug for at skabe identitet op imod de mennesker, holdninger og værdier vi møder i livet. Som bibliotek er det en opgave af at være en del af borgernes liv, ved netop at være med til at fremme oplysning og være med til gennem kulturelle aktiviteter at give mennesker mulighed for at udfolde sig og have noget at spejle sig i. Omverdenen ændrer sig

*”Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed”
[Biblioteksloven]*

hurtigt, og med de krav der stilles til bibliotekerne og de opgaver, vi som institution selv påtager os, bliver det mere og mere nødvendigt, at vi kan mere end bare materialer. Under termen fra transaktion til relation har bibliotekerne de seneste år arbejdet med at ændre sin egen selvopfattelse og placering i samfundet fra fokus på materialer til fokus på indhold, rammer og relationer. Et moderne bibliotek der har fokus på at viden og læring netop handler om og udelukkende eksisterer i meningsfællesskaber, netværk og ved muligheden for at skabe værdi ved at omsætte viden til oplevelser, samtaler og handlinger.

Når bibliotekets fokus bliver på relationerne blandt brugerne er der langt større mulighed for at kunne mødes med nye samarbejdspartnere og skabe nye holdbare koncepter og partnerskaber, der vil styrke livet i landområderne og borgernes samhørighed og handlekraft.

Livet i relationer

Relationer er den måde vi som mennesker udvikler os ved. I maven på moderen er babyen afhængig af livet fra moderen og når det efter fødslen starter livet er det helt og aldeles afhængigt af at blive set hørt og forstået i sin mimik, gråd og ageren. Langsom skifter og udvides vores relationer fra afhængigheden af forældre til de tætte venskaber vi laver. Kontinuerligt ændrer vores relationer sig, fra at være kilden til liv bliver det til selvvalgte relationer i vores venner og kærester, sparringspartnere på studier og senere arbejdsliv. Fælles for vores relationer er at det er igennem disse, at vi som menneske udvikler os og lærer nyt. Det handler om de kompetencer vi har som menneske, når vi bruger viden i praksis. Denne praksis omhandler andre mennesker og hvordan vi indgår i disse. Selv om vi hver dag bruger andre mennesker i arbejds-, fritids- og privatlivet så findes der jo ikke en enkelt formel på disse, og derfor også svære at måle, som er formålet med denne rapport. Relationerne er jo ret usynlige, og ofte også usynlige for os selv, det er en selvfølgelighed og ikke noget, der altid er målbart i vores eget liv. Dog kender de fleste mennesker til,

hvordan et møde med et andet menneske kan påvirke og ændre vores kurs både i hverdagen og livet selv¹⁰. Det at et andet menneske møder os og giver respons til vore udsagn gør en forskel. Det kan gøre en svær dag lettere, det kan give nye perspektiver og er helt essentiel for os som mennesker; at blive set, hørt og mødt.

At måle relationer

I denne rapport har de deltagende biblioteker netop taget udfordringen op med at undersøge og måle på de mellem-menneskelige relationer, som ellers kan synes så usynlige. Det vigtige for projektet er at blive klogere på, hvordan disse relationer fungerer og er en del af bogbussens virke, formål og praksis. Det svære ved at måle relationerne er, at det er ret umuligt præcist at beskrive, hvad en relation er. Hvordan er det muligt at måle noget upræcist? I rapportens tilgang har vi lagt vægt på at kigge på de mellem-menneskelige værdier.

Hvad er det der driver os mennesker og hvordan kan vi anskue dette som en værdi?. I den sammenhæng har vi udarbejdet en definition på, hvordan vi tænker relationer. Det er ud fra dette afsnits tilgang vi har valgt definitionen:

Vi bliver først til som mennesker og finder tråden i livet i mødet med andre mennesker...

Fortolkning efter Martin Bubers

Jeg-du tanker

Det er gennem relationer, at vi som mennesker skaber konkrete erfaringer om os selv, om andre og om verdenen. Relationer er roden til udvikling og vækst – sammen kan vi mere¹¹.

Relationer bekræfter og anerkender os som mennesker, siger Per Schultz Jørgensen¹², og forklarer, at bekræftelsen er en tilkendegivelse, vi ikke kan undvære. Det er en del af forståelsen af at være til, at blive mødt i en nærværende relation er helt essentielt. Nærværet betragter Per Schultz Jørgensen som en væsentlig forudsætning for relationen, for hvis ikke vi er nærværende, har vi heller ikke en anerkendende kontakt. Blot at være til stede i rummet giver mulighed for interaktion, mens nærværet giver grobund for relationen. Det mobile bibliotek kan altså i følge denne betragtning ikke nøjes med at være et rullende brødudsalg¹³ med de mest basale varer, det handler om at ville relationen, hvis biblioteket vil have en nærværende relation med sine brugere.

¹⁰ Daniel Stern "Det nuværende øjeblik"

¹¹ Egen tilvirkning

¹² Schultz Jørgensen, Per (2007): "Ensomhed i netværkssamfundet" pp188-202 i Annette Wiborg (2007)

¹³ JF Dorthe Salling Kromann

I nogle af de interviews der er til grobund for projektet er det også det brugere ligger vægt på, at blive mødt af personale de kender og modsat at personalet kender deres behov. Det er vigtigt at der er nærvær til de menneskelige historier og til at give plads til disse. Det mobile bibliotek har som sin styrke netop muligheden for at give dette nærvær. Faste holdetider med fast personale med gode kompetencer giver brugerne adgang til biblioteket i mere end det medbragte udvalg. I projektets undersøgelser fremhæver brugerne af det mobile bibliotek, at personalet kompenserer for det mindre udvalg ved netop at være nærværende i relationen og ved at lytte og kendskab kan give indsigt i nyt materiale og inspiration. Mennesket skaber sig selv og sine kundskaber i et aktivt samspil med omgivelserne og de voksne og børn, som relationerne indgås med. I denne forståelse af relationer ligger, at det vil være utilstrækkeligt alene at fokusere på det enkelte individ og dets kompetencer.

Vi får altså ikke et helt billede ved at holde fokus på det enkelte menneske. Når vi i projektet vil undersøge, hvorledes bogbussen påvirker livet i landområderne er det altså for snævert at have øje for enkelt personer, men det er nødvendigt at undersøge de samspil og kontekster disse indgår i. Vi er nødt til at kigge på, hvad der sker omkring det enkelte menneske og den enkelte transaktion og have øje for, hvordan samspillet omkringliggende relationer foregår.

Relationer styrker vores fornemmelse af at tilhøre et fællesskab. Når vi oplever nærvær, åbenhed og interesse hos andre, øges vores menneskelige velbefindende, og vi oplever at have et godt liv.

De syv deltagende Biblioteker

Foruden de syv deltagende biblioteket er der bistand fra Hanne Marie Knudsen fra konsulentfirmaet Knudsen Syd.

Nedenfor er en kort projektbeskrivelse for de syv deltagende biblioteker og deres arbejde i projektet. Der kan læses mere på de medvirkende bibliotekers hjemmesider og i projektets samlede evaluering.

Brønderslev Bibliotek har i projektet arbejdet med "Bogbussen kommer forbi" hvor bogbussen har deltaget i mindre byfester i kommunen. Formålet var at blive klogere på de gode steder i landområderne og få en uforpligtende snak med folk til byfester og gøre opmærksom på bogbussens eksistens. Det væsentlige fokus har været på: gode steder/det gode liv, netværk og ildsjæle.

Videre i projektet har Brønderslev Bibliotek haft fokus på udvikling af det mobile biblioteks services i landområderne i samarbejde med byen Klokkeholm kaldet "SpotON Klokkeholm" Der har været udvikling af nye bookingtyper, hvor personalet har været mere i spil med egne kompetencer, det har blandt andet haft fokus på ældre, læseklubber og digitale ressourcer.

Endelig arbejder Brønderslev Bibliotek videre med nye bookingtyper denne gang i samarbejde med landområdernes dagplejere og sætter fokus på sproglig udvikling. Med projekt Sprogtrolden har lykket at give et tilbud til samtlige dagplejere i kommunens landområder bud på vigtigheden i at udvikle børns sprog og at læse for børn.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig arbejder med årstidsfester som en ide til et samarbejde med lokalsamfundets foreninger og institutioner.

Der har været fokus på at biblioteket med en faciliterende rolle har kunnet tilbyde at arrangere årstidsfester og give et tilbud til landområdernes foreninger og ildsjæle i et samarbejde om at udarbejde kulturarrangementer af høj kvalitet.

Desuden har Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig forsøgt sig med rollen som koordinator for landsdelens mange forskellige kulturorganisationer i et område med mindretal og mange forskellige fokusområder. Biblioteket har med deres mobile tilbud kunnet facilitere nye møder og relationsfællesskaber på neutral grund og samle foreninger, som ikke har haft et formaliseret samarbejde før.

Esbjerg Kommunes Biblioteker har i projektet haft fokus på at undersøge, hvordan biblioteket kan formidle forskellige muligheder for samarbejde med og opbygning af relationer i de lokalsamfund, som det mobile biblioteker betjener.

Fokusgruppeundersøgelser er sat i værk med hjælp fra lokale ambassadører, som er aktive, centralt placerede borgere, som kender lokalområdets aktiviteter og andre aktive aktører. I brugerundersøgelsen peges på 4 hovedområder, som biblioteket kan tilbyde at medvirke til. De fire områder er: Litteraturgrupper eller læseklubber, børnefilmklub, arrangementer eller facilitering af IT undervisning – vejledning.

Biblioteket har været med til at understøtte mange lokale tiltag, og det har blandt andet været med til, at der på lokalt plan er stiftet grupper som nu selvstændigt vil søge penge fra fonde ind til andre initiativer i lokalsamfundet.

Arbejdet med at skabe relationer til enkelte byer og igangsætte kulturelle arrangementer fortsætter i nye områder på baggrund af de pågældende erfaringer og med mere fokus på IT-undervisning.

Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne arbejder med et projekt som skal koncentrere sig om at opbygge relationer med udgangspunkt i en bestemt landsby i Bogbussen dækningsområde - Byen Spjald.

Som bibliotek vil vi gerne blive så tydelige i Spjald borgernes bevidsthed, at Bogbussen er en væsentlig kulturfaktor. Det handler om at give ekstra bogbusbetjening i projektperioden til byen, primært i form af bogbusbookning og give et tilbud om bogbusbetjening til institutionerne i byen (Børnehave, efterskole, folkeskole, seniorklubben dagpleje m.v.)

Helt konkret handler det om at være mere synlige i lokalområdet og skabe relationer til borgerne i byen ved at få kontakte med centrale personer/ildsjæle som i forvejen gør en indsats for byen.

Projektet har haft fokus på at udvikle nye bookingtyper til gavn for institutionerne og opstille rammer for læsekredse, som kan være tilknyttet bogbussen. Det væsentlige er at biblioteket er med til at skabe projekter, der giver gode rammer for det gode liv i landområderne – også når bogbussen er kørt. Der er etableret et samarbejde med borgerservice, hvor der sættes fokus på at borgerne kan oprette fx nem-id i det mobile bibliotek.

Skive Biblioteks målsætning med projektet har været at undersøge, hvorledes biblioteket – i kraft af den mobile biblioteksvirksomhed – kan understøtte de positivt aktive lokale i kræfter i de mindre bysamfund. Det handler om at blive klogere på, hvordan biblioteket kan medvirke til at udvikle – og eventuelt etablere – kulturmødesteder i landområderne. Disse målsætninger søges opnået ved, at der sættes fokus på

relationer, partnerskaber og evt. inddragelse af frivillige. Projektet tager udgangspunkt i én af bogbussens stærke sider: Den tætte dialog.

I Skive har brevafstemning været afprøvet som en del af projektet, som har givet erfaringer til en udvidet borgerservice i de mobile biblioteker, og har afprøvet brevafstemning til folketingsvalget som en del af projektet.

Desuden er der afprøvet nye bookinger på øen Fur i et samarbejde for at give information om, hvordan det gode liv er på Danmarks mange øer. Et samarbejde der sætter fokus på at tiltrække nye beboere til øerne i fremtiden som et godt sted at bosætte sig.

Vordingborg Bibliotekerne har haft fokus på udviklingen af arbejdspladsbibliotek via det mobile bibliotek med fokus på læsesvage - it-undervisning, forfatterforedrag mm. Projektet har haft fokus på bogbusbetjeningen ved arbejdspladser. De udvalgte arbejdspladser har været kagefabrikken Bisca og Vordingborg Kaserne. Mange af medarbejderne samt de unge værnepligtige bruger hverken bibliotek eller bogbus, så det handler om formidling af bibliotekets kompetencer og lave relationer til nye målgrupper. Projektet har med it-kurser på kagefabrikken haft fokus på brugen af f.eks. brug af NEM-id mv.

Projektet har belyst hvordan der kan arbejdes med nye markedsføringer til nye målgrupper samt hvordan der bedst muligt etableres kontakt og samarbejde med arbejdspladser og forsøg med ambassadør ordninger. Det væsentlige har været udviklingen af tætte relationer samt det at formidle det mobile biblioteks tilbud på nye og nærværende måder.

Aabenraa Bibliotekerne arbejder med unge som særligt fokus på følgende idéer: "Fang de unge hvor de er" – fx i en sammenhæng hvor livet er struktureret omkring efterskolelivet. Det er en erfaring at Efterskolerne er et godt afsæt for dialog med de unge. Her er de en del af en verden, hvor de i forvejen bliver fastholdt på at være søgende og nysgerrige. I den dannelsesproces kan biblioteket hjælpe dem på vej og på den måde blive et supplement til Efterskolens arbejde med de unge.

Aabenraa Bibliotekerne har i samarbejde med efterskolerne tilbudt personalet kurser og kompetenceløft, events der har været deltagelse i fra både skolerne og bibliotekets personale. Dette har ikke kun givet ny viden, men også styrket de indbyrdes relationer og givet grobund for et helhjertet initiativ omkring de unge. Projektet har givet et nyt ejerskab for de unge til bussen og en masse gode diskussioner blandt andet med udgangspunkt i foredrag, de unge selv har været med til at vælge.

Projektet forsætter med et fokus på at involvere flere af bibliotekets personale i det mobile bibliotek, blandt andet ved at etablere kurser for de unge i sociale medier. Bookinger af det mobile bibliotek, hvor det ikke udelukkende handler om materialer, men om den viden bibliotekets personale har.

Metode

Projektet tager afsæt i en kvalitativ undersøgelse med blandt andet vægt på fokusgruppeinterviews. Den kvalitative undersøgelse er velegnet til at skabe viden om menneskers subjektive synspunkter. Kvalitative metoder lader personer tale med egen stemme og på egne præmisser. Det er projektets formål at afdække disse nuancer og detaljer, modsat tilgangen om at måle i procenter og målbare tal som den kvantitative metode foreskriver.

Der er gennem den kvalitative undersøgelse fokus på at opnå en helhedsforståelse og gå i dybden med målgruppens perspektiver og forståelse. Altså at få indsigt i viden om, hvordan begivenheder, handlinger mv. er blevet opfattet af og har påvirket deltagerne i fokusgruppeinterviewene. Metoden har således fokus på fortolkning og indlevelse snarere end på en egentlig systematisering af problemstillingen. Kvalitative metoder belyser, hvordan mennesker oplever og beretter om verden, hvordan de agerer og udvikler sig i en verden af komplekse sammenhænge. Den kvalitative metode er altså velegnet til at beskrive, forstå, fortolke og analysere den menneskelige erfarings mange nuancer og kvaliteter.

De kvalitative metoder har været i hastig vækst i human- og samfundsvidenskaberne i de seneste ca. 25 år, og forskere har på tværs af faggrænser udviklet et væld af forskellige teknikker, tilgange og perspektiver¹⁴. Metoden er kritiseret for ikke at kunne give klare tal og pejlemærker. I forhold til dette projekt er det netop denne forståelse vi gerne vil væk fra, at måleparametrene er udlåns og besøgstal. Det er en mere kontekstuel forståelse, der er i fokus. Den kvalitative metode har netop fokus på en større samfundsmæssig forståelse og fokus på en handlingsorienteret praksis.

Der har i de seneste år i den offentlige sektor været en større diskussion om det er muligt at arbejde med evidensbaserede arbejdsmetoder, om det arbejde der udføres i de mellemmenneskelige arbejdsområder kan undersøges på samme måde som fx virksomheder med produktion vejer og måler deres udbytte eller forskere dokumenter effekten af deres arbejde. I dette projekt ønsker vi at have fokus på relationelt perspektiv som har betydning for, hvordan vi anskuer vores position som bibliotek og vores påvirkning af undersøgelsen.

I den klassiske positivistiske forestilling tænkes det at det er bedst om undersøgerne kan træde ind i et felt uden at påvirke og derigennem lave undersøgelse "urørt af menneskehænder" – altså et objektivt perspektiv. I den kvalitative undersøgelse opfattes denne urørthed som en umulighed, da vi altid vil påvirke. Undersøgelsen har med projektet deltagelse en funktion af at være forskere i egen praksis¹⁵. Det, at vi som deltagende bibliotek påvirker feltet, betragtes denne kvalitative tilgang ikke som en fejlkilde, som

¹⁴ Jf bla. Lene Tanggaard, Aalborg universitet

¹⁵ Peter Jarvis: "Praktiker-forskeren : udvikling af teori fra praksis" 2002

skal forsøges at minimere. I stedet arbejdes der mod mest hensigtsmæssig påvirkning i forhold til det, der er formålet med undersøgelse. En undersøgelse af relationer betyder i praksis, at tiltagene i projektet bliver en integreret del af den undersøgende indsats, og har dermed også til hensigt at udvikle praksis både under og efter forløbet.

*"En handling har ikke mening i sig selv, men skabes i relationer. Den får først mening i en kontekst, hvor andre aktørers handlinger er med til at tillægge den mening"*¹⁶

Dette projekt er baseret på alle de syv deltagende bibliotekers¹⁷ arbejde med "Det gode liv i landområderne" og har fået faglig støtte fra konsulent Hanne Marie Knudsen¹⁸. Brønderslev Bibliotek har fungeret som tovholder og det meste af denne projektrapports empiri er udarbejdet herfra.

Projektets empiriske materiale:

- De syv deltagende bibliotekers arbejde med projektet og de samlede evalueringer¹⁹ Herunder swot analyser på alle de deltagende bibliotekers mobile enheder, logbøger ført over hele perioden fra hver enkelte bibliotek samt devalueringer.
- Fokusgruppeinterviews af bogbusbrugere²⁰ samt bookingsteder fra Brønderslev Bibliotek (efteråret 2011)
- Interviews med lokale politikere i Brønderslev Kommunes Fritids- og kulturudvalg.
- Interviews med lokalhistorikere og udvalgte ildsjæle i Brønderslev kommunes landområder.
- Kvantitativ spørgeskemaundersøgelse i forbindelse med at Brønderslev Bibliotek besøgte lokale arrangementer²¹ ("Bogbussen kom forbi")
- Undersøgelse af det gode liv fra Brønderslev Bibliotek (SpotON Klokkeholm²²)
- Deltagende observationer fra bogbusture og bookinger fra Brønderslev Biblioteks bogbus (foråret 2012)

¹⁶ Gitte Haslebo, Relationer i organisationer, 2004, s.38

¹⁷ Brønderslev Bibliotek, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Esbjerg Kommunes Bibliotek, Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne, Skive Bibliotek, Vordingborg Bibliotekerne og Aabenraa Bibliotekerne.

¹⁸ V/ konsulentfirmaet KnudsenSyd.dk

¹⁹ Disse findes på bibliotek og mediers projektbank: <http://projekter.bibliotekogmedier.dk/projekt/det-gode-liv-i-landomraderne-udvikling-af-mobile-biblioteker>

²⁰ Der findes uddybende informationer om disse i projektets bilag.

²¹ Dette projekt er beskrevet i projektbanken.

²² Dette projekt kan følges på bibliotek og mediers projektbank.

Kvalitative fokusgruppeinterviews

En fokusgruppe er en særlig form for interview, hvor en gruppe mennesker er samlet af praksisforskeren for at diskutere et bestemt emne. Fokusgruppeinterview kan ifølge Bente Halkier forstås som en forskningsmetode, hvor data produceres via gruppeinteraktion omkring et emne, som forskeren har bestemt. Mens et gruppeinterview karakteriseres af en højere grad af interaktion mellem interviewer og deltagerne, og i mindre grad af interaktion mellem de deltagende²³. Det vil sige, at det er kombinationen af gruppeinteraktion og forskerbestemt emnefokus, som kendetegner fokusgruppe-interviewet.

I forhold til projektets undersøgelsesspørgsmål er der altså med fokusgruppeinterviewet mulighed for at sætte fokus på emnet i grupper og generere data gennem de deltagendes interaktion omkring emnet. Fokusgruppeinterviewets force er dermed først og fremmest relateret til interaktionen mellem deltagerne, og i mindre grad til at frembringe en specifik viden af meget subjektiv karakter.

Kvalitative undersøgelser er velegnede til at skabe viden om menneskers synspunkter. Kvalitative metoder lader personer tale med egen stemme og på egne præmisser. På den måde bliver det muligt at afdække, om der er problemer ved indholdet eller tilrette-læggelsen af en ydelse, og få synliggjort de nuancer og detaljer, som deltagerne ser via dialogen.

I forhold til projektets målsætning om at få en nærmere forståelse af brugers oplevelse af det mobile bibliotek er metoden med fokus-gruppeinterviews oplagt. Dens styrke er netop at sætte meninger og

vurderinger i spil. Gruppeprocessen synliggør forskellene blandt de interviewede og gør det muligt at sætte ideer og holdninger til diskussion, da deltagerne engagerer hinanden i samtalen.

Ulempen ved gruppeinterviewene er, at emner, det er svært at tale om, sjældent kommer frem i fokusgruppeinterviews, da de færreste deltagere kan lide at udstille svagheder foran andre. Der kan således være en tendens til at deltagerne fremhæver det positive. For eksempel kan det være svært at snakke om dårligt helbred eller økonomi, når der er andre tilstede. Det er væsentligt at holde for øje, at det ikke er

²³ Bente Halkier "Fokusgrupper" 2008

meningen, at deltagerne skal opnå konsensus omkring emner; men at det er vigtigt at få mange forskellige synspunkter vedrørende emnet frem.

Arbejdet med den kvalitative metode giver indsigt i, hvad de interviewede tænker, mener og synes. Denne viden er værdifuld, når biblioteksarbejde tænkes i relationer. Det er her vi kan få indsigt i, hvordan bibliotekets tilbud ser ud i brugernes øjne. Det handler om at være interesseret i, hvad der sker her og nu, og omsætte denne viden til praksis efterfølgende. Ofte har det i projektet været vores erfaring, at det vi har troet ville være en rigtig god ide og næsten planlagt den, ikke har givet det store respons i virkeligheden. Når vi har turdet stille spørgsmålet om, hvad det så handler om, er der kommet nogle helt andre udfordringer og opgaver ud af projektet. Det er fx blevet tydeligt i projektet at det vi som bibliotek regner som selvfølgeligheder (at bookingtilbuddet er til alle kommunens institutioner, at bibliotekets personale ved meget om læsning og vigtigheden heraf osv.) ikke er så tydeligt for vores brugere, så en del af projektet udviklede sig til at handle om at kunne "sælge" og promovere bibliotekets tilbud på korte, præcise og brugervenlige måder.

Gode råd til arbejdet med kvalitativ metode

"Whats in it for you"

De gamle marketings ord om at tænke i, hvad får de deltagende ud af det, holder stadig. Det handler om når der skal inviteres til fx fokusgruppeinterviews at tænke i, hvad den anden part får ud af at deltage. Det er deri formuleringerne skal hentes, og så kan de fine ord om nationale projekter og bibliotekerne i vidensamfundet gemmes til et sidenotat. Hvad får den pågældende forening eller institution ud af at deltage, hvad kan vi som bibliotek bidrage med? Det handler også om lavpraktiske svar på, hvor (vi kommer til jer) hvem skal deltage?, og vil vi dække eventuelle kørselsudgifter mv.?

Dette gælder også i udarbejdelsen af spørgsmål til selve interviewet, tænk i hvad gruppen kan bidrage til af svar og spørg til, hvad der sker her og nu. Deltagerne kan ikke spå om fremtiden, men de kan fortælle om, hvordan livet i landområderne er lige her og nu.

- ***Sæt brugerne i centrum!***

Feedback Når informanter har brugt tid på at deltage i fokusgruppeinterviews og har givet deres perspektiver på, hvad de ved og synes, så er det vigtigt de får en fast form for feedback. Send gerne et referat til alle deltagere, og husk at få tilladelse til at bruge citater og eventuelle billeder. Lav en aftale om, at de kan sige fra, hvis de ikke vil have anvendt materialet. Uddel papir med hvor de kan læse mere om tiltagene, og sørg for at der står jeres navne og kontaktinformation. Husk at få deres informationer tilbage, så de er lette at finde for yderligere informationer.

- ***Involver og del ejerskabet med brugerne, skab netværk!***

Ny rolle Når der arbejdes med fokusgrupper og kvalitative metoder som at indsamle viden fx gennem fokusgruppeinterviews, giver det en ny rolle til bibliotekets personale. Det er i denne sammenhæng IKKE os der har svarene, men derimod os der vil vide mere. Det kan være utrolig svært ikke at have en mening eller et svar parat. Fx når alle deltagerne i interviewet sidder og efterspørger en service biblioteket *allerede* har, så bliver det meget vanskeligt ikke at bryde ind. Men det er her vi som bibliotek kan lære mere; hvorfor kender brugerne ikke til den service? Hvor ville de kunne finde ud af det? Hvem bruger de i stedet? Alt det kan biblioteket finde ud af, og den kvalitative tilgang handler netop om at vi kan skabe den rette service og udvikling til de rette brugere, når vi kender til, hvad der er på spil i deres livsverden.

- ***Sid på dine hænder, lyt høje!***

Del 2

I projektet er der gennemført 10 fokusgrupeinterviews fra Brønderslev Bibliotek. Der har været udvalgt tilfældige brugere (i alt udvalgt 60 brugere) som er tilknyttet bogbussen. Disse er kontaktet med brev og har haft mulighed for at deltage i et fokusgrupeinterview. Nogle af brugerne havde ikke mulighed for at deltage de pågældende dage, og disse har fået tilsendt et spørgeskema med samme spørgsmål til egen udfyldelse. Ud af de 60 henvendelser blev der tre fokusgrupper med i alt 12 deltagere. Der er desuden udvalgt bookingsteder (tilfældigt udpeget) og disse er kontaktet, der er lavet to uddybende interviews med bookingsteder, hvoraf det ene er repræsenteret i denne del.

Herud over er der inviteret både lokale ildsjæle og fritids- og kulturpolitikere til at deltage i interviews. Disse interviews har givet indblik i, hvordan landområderne fungerer, og hvad der er essentielt for det gode liv, og hvor udfordringerne er.

Spørgsmålene til interviewene er blandt andet udarbejdet på baggrund af 94 bevarede spørgeskemaer fra sommeren 2011, hvor Brønderslev Bibliotek med bogbussen deltog i 10 lokale sommer- og foreningsfester i kommunens mindre byer.

Foruden de gennemførte interviews har der været lavet nogle deltagende observationer på bookinger og faste holdepladser. Udviklingsmedarbejder fra Brønderslev Bibliotek har været med bussen og noteret både citater og oplevelser fra bussens hverdag. Det har givet mulighed for små interviews med brugerne. Interviewene og observationer har givet grobund for nogle af de medbragte citater i projektet.

Fortællingen om bogbussen

I denne del af projektet har vi medbragt to interviews. Det første interview er med en børnehaven som benytter det mobile biblioteks booking muligheder, hvor bogbussen med faste mellemrum kommer ud til børnehaven.

Det andet medtagne interview er med tre kvinder som bruger bogbussen. Det er tydeligt, at der her er tale om kernebrugere, som kan italesætte det mobile biblioteks muligheder, men også begrænsninger.

Interviewene er med til at vise den levende fortælling det mobile bibliotek er. Arbejdet med bogbussen er et arbejde der giver meget mening, og af personalet betegnes som nærværende, sjovt og meningsfyldt. I de medbragte interviews får vi et indblik i, hvorfor det er sådan.

Interview med leder, Jill, og pædagogmedhjælper, Pernille, fra Børnehaven Banehøj, Jerslev

Børnehaven Banehøj i Jerslev gør brug af Brønderslev Biblioteks tilbud om at booke en bogbus.

I sin tid brugte børnehaven Jerslevs egen biblioteksfilial, og det var derfor trist, at den lukkede. Heldigvis fik de bogbussen som et rigtig godt alternativ.

Bussen kommer til børnehaven én gang om måneden det meste af året. Børnehaven giver biblioteket besked i forvejen, hvis der er specielle ønsker.

De arbejder i perioder med forskellige emner som eventyr, sproglig udvikling, høst osv., hvor biblioteket er gode til at hjælpe med at finde blandt andet bøger og film.

Derudover låner børnehaven rigtig mange forskellige bøger, som de bruger i det daglige. Både til højtlesning og til at børnene selv kan sidde med dem. Børnehavens leder, Jill, fortæller, at de lægger stor vægt på, at børnene lærer at læse. "Ja, vi kalder det at læse, selv om børnene egentlig bare sidder og kigger i bøgerne", siger hun. "Ofte oplever vi også, at børnene "læser" højt for hinanden, fordi de har fået de teksttunge bøger læst højt af pædagogerne så mange gange, at de selv kan "læse" dem."

I det hele taget gør børnehaven meget for, at børnene skal opleve både bøgerne og biblioteket som en helt naturlig del af hverdagen. Stuerne er indrettet hyggeligt med sofaer og bogreoler, så der er plads både til højtlesning eller til, at børnene kan sætte sig med bøgerne, hvis de trænger til en pause fra at lege.

Bøgerne bliver brugt meget flittigt. Når der er gået en måned, trænger de til at blive skiftet ud. Og børnehaven låner som minimum 30-40 bøger hver gang. Derfor er det også vigtigt, at biblioteket følger udviklingen på børneområdet, for selv om børnehaven stadig bruger mange af de gamle bøger, skal der også være mere tidssvarende bøger. Bøger, der handler om de ting, som optager børnene. På den måde er det nemmere at vække deres interesse for at læse, fordi de kan genkende for eksempel figurerne i bøgerne. Det er også vigtigt, at der er bøger, som kan bruges til sprogstimulering og bøger, som handler om

motorik. I det hele taget bruger børnehavens personale biblioteket som inspiration og gerne med hjælp fra bibliotekarerne.

Børnehaven besøger biblioteket i Brønderslev så tit som muligt – flere gange om året. Målet er at gøre børnene dus med at komme på biblioteket. Derfor sætter børnehaven ekstra stor pris på bibliotekets forskellige faciliteter. For eksempel er caféen en lille men meget vigtig ting, for her kan børnene opholde sig og blandt andet spise deres madpakker uden at være i vejen for bibliotekets andre brugere. I det hele taget passer bibliotekets indretning godt til børnene. Computeren er et hit, der er god plads til at lege og mange hyggelokke, børnene kan nå bøgerne, og så er børnebiblioteket en del af det store bibliotek men alligevel lidt afsides, så pædagogerne ikke føler, at børnene forstyrres, selv om de er mange.

Børnehaven oplever, at de bliver taget rigtig godt imod både i bogbussen og på biblioteket og at servicen er i top. De får altid det, de skal have, og er de lidt sent ude med bestillinger til bogbussen, kan de få det med til Jerslev ved bussens almindelige besøg. Det betyder, at børnehaven uden problemer får dækket deres biblioteksbehov.

Hvis børnehaven selv måtte vælge, hvordan fremtidens drømmebibliotek – og især bogbussen – skulle se ud, ville det være rart med en ny bus med lidt mere plads. Ikke fordi børnene har brug for at lege, imens de er i bussen, men simpelthen for at give børnene bedre mulighed for at røre ved bøgerne og vælge dem. Det er fint, at der for eksempel er bamser i bussen, men legetøjet må ikke være det, der fylder mest og optager børnene.

Jill og Pernille har generelt oplevet en meget positiv udvikling hos biblioteket og bogbussen inden for de sidste fem år. Den offentlige service er blevet udvidet til gavn for alle kommunens borgere, der er masser af spændende arrangementer, biblioteket er hele tiden opdateret og tænker meget bredt i forhold til at tilgodese så mange som muligt.

"Vi er ret stolte af vores bibliotek", siger Jill og Pernille. "Og særligt bogbussen er vigtig, for havde vi ikke den, havde vi ikke de samme muligheder for at gøre det, vi gør, i forhold til at udvikle børnenes færdigheder, imens de går i Børnehaven Baunehøj."

Interview med tre bogbusbrugere

Brønderslev Biblioteks bogbus er flittigt brugt i hele kommunen. Tre af de faste brugere er Kirsten og Jytte og Vibeke. De tre kvinder bor alle i kommunens yderområder, og er i sidste i fyrrene og først i halvtresserne.

Kirsten besøger bogbussen fast hver mandag. "Det er sjældent, der ikke er noget, som skal hentes eller afleveres. Og et besøg varer 5-10 minutter, afhængigt af, om der lige er noget, man skal have vendt med bibliotekaren i bogbussen" fortæller hun.

Bussen bruger Kirsten primært til netop at aflevere og hente bestilte bøger. Hun sidder oftest hjemme og bestiller bøgerne via bibliotekets egen hjemmeside eller bibliotek.dk, så de er klar til hende, når hun kommer ind i bogbussen. Hun synes, det kan være svært at blive inspireret til at læse især romaner, fordi bøgerne i bussen står tæt og med ryggen ud. I stedet bruger hun anmeldelser i f.eks. blade og aviser til inspiration, og hvis hun først er begyndt at læse én forfatter, er det nemt at fortsætte med den samme.

Hele Vibekes familie bruger bogbussen. Særligt hendes søn har stor glæde af den, fordi bussen holder foran hans skole. Så kan han lige smutte forbi i spisefrikvarteret.

Vibeke er generelt meget tilfreds med bogbussen. Nu har hun mulighed for at låne og aflevere bøger to gange om ugen. Tidligere brugte hun det lille lokale bibliotek, men med kun en ugentlig åbningstid, som aldrig passede med hendes arbejdstider, er bogbussen en klar forbedring.

Jytte og hendes 13-årige søn er familiens flittigste bogbusbrugere. I bussen er det gerne fantasyhylden, der trækker i sønnen, og er udvalget ikke stort nok, tager de ind på hovedbiblioteket.

Jytte afsluttede sin uddannelse til sygeplejerske for få år siden, og mens hun læste, fik hun rigtig god hjælp af bibliotekarerne til at finde materiale.

De tre kvinder er alle enige om, at servicen på biblioteket generelt er god. I bogbussen oplever de oven i købet det helt særlige, at personalet kender dem så godt, at der ofte på forhånd er fundet materialer frem fra hylderne.

Vibeke siger, at "tit kommer min søn også hjem, selv om jeg ikke har sagt til ham, at han skal spørge efter det, og siger: Jamen, de sagde, mor, at det her, det skulle du have, så det har jeg lige taget med hjem til dig." Det er rart at føle, at man bliver genkendt og at der også er tid og plads til lidt privat snak.

Det er fælles for de tre kvinder, at de har brugt biblioteket, fra de var børn. For Jytte er biblioteket og bogbussen en helt naturlig del af hverdagen og har altid været det. "Mine forældre havde et lille bibliotek hjemme," fortæller hun. "De lånte en del bøger fra et større bibliotek, og så kunne folk fra den lille by komme og låne." Vibeke supplerer: "Hvis biblioteket er en del af livet, fra man er barn, gør det ikke så meget, hvis man i en periode ikke benytter det, for man vil altid kunne vende tilbage."

Selv om bogbussen er det bibliotekstilbud, de tre kvinder bruger mest, har især Vibeke stor glæde af det selvbetjente bibliotek i Dronninglund. Det er dejligt, at man ikke skal tilrettelægge turen til Dronninglund efter bibliotekets åbningstider. Samtidig inspirerer biblioteket til at fungere som et sted, hvor folk kan mødes og være fælles om hobbyer og interesser.

Idéen om det selvbetjente bibliotek er vigtig. Når man bor i et landområde, kan det af og til være svært at få det til at passe med bustransport. Derfor er biblioteket et godt sted at fordrive tiden, hvis man skal vente en time eller to på bussen.

Som et bud på, hvad fremtidens bibliotek skal rumme, er der enighed om, at det bliver mere og mere vigtigt, at biblioteket kan fungere som borgerservice og måske især hjælpe den ældre generation med it-problemer. Bogbussen spiller her en meget vigtig rolle, fordi den er kommunens ansigt udadtil og som den eneste kommer rundt til alle kommunens yderområder.

For Kirsten, Jytte og Vibeke har bibliotekets ændringer efter kommunesammenlægningen været noget af en omvæltning – en ny måde at bruge biblioteket og særligt bogbussen på. Men efter at have vænnet sig til det, er de alle tre enige om, at det er blevet skønnere og nemmere at gå på biblioteket.

Del 3

Kan vi måle en relation? Det har været omdrejningspunktet for denne rapport. Et spørgsmål som i arbejdet med udviklingen for det mobile bibliotek er blevet tydeligt; når vi snakker om kvaliteten for arbejdet i bogbussen. Det mobile bibliotek løser med digitale muligheder flere og flere opgaver, som handler om relationelt arbejde.

- Digitale netværk; at give adgang og hjælp til borgerservice
- Facilitere muligheder for foreninger og borgerorganisationer
- Give faglig sparring til institutioner, skoler og virksomheder
- Være mødested for lokale ildsjæle
- Skabe netværk og opbakning omkring kulturelle arrangementer og udvikling
- Kunne imødekomme sociale behov og problemstillinger

Det moderne mobile bibliotek som vil udvikle sine opgaver og services er nødt til at kunne dokumentere og måle på andet end transaktioner, da disse aldrig vil kunne give et fyldestgørende billede af det mobile biblioteks kompetencer.

- At måle relationer fordrer, at der må bruges andre måleenheder end de klassiske kvantitative måleenheder i procenter. Det handler i langt højere grad om at få øje på de parametre der spiller ind for at udvikling sker. Udvikling som sker og skabes i relationer og skal måles heri.

Projektet har brugt fokusgruppeinterviews, deltagende observationer, brugermøder mm. til at dokumentere og måle på de relationelle vilkår, som er på spil i bogbusudvikling. Det handler om en tilgang til biblioteket og kunne se de strukturer som påvirker det der er fokus på bibliotekets placering i det gode liv i landområderne.

Vi har med projektet ønsket at blive klogere på de relationelle påvirkninger, hvad sker der når bussen er kørt? Hvad kan det mobile bibliotek bibringe landområderne og hvilke opgaver kan vi være med til at løse, således at det gode liv bliver endnu bedre?

Relationsmålinger

Projektets målinger har givet tre parametre, som vi har målt som vigtige relationsfaktorer for udviklingen af det mobile bibliotek, og hvor det mobile bibliotek kan gøre sig gældende i det moderne samfund. Det væsentligste spørgsmål i rapporten har været at få et billede af, hvad den relationelle kompetence i udviklingen af det mobile bibliotek kan bidrage med for at skabe det gode liv i landområderne. Det har været vores mission for projektet at kunne se et bredere billede af, hvad det mobile bibliotek kan og skal i fremtiden end blot at udlåne materialer.

Arbejdet med projektet har tydeliggjort for os, hvordan det relationelle arbejde i det mobile bibliotek kan bidrage til at skabe bedre rammer og bakke op om det gode liv i landområderne. Det handler i høj grad om at involvere sig, og turde gå ind i nye samspil. Det handler om at sætte personalets kompetencer ind som en ressource og opfinde nye måder at bruge biblioteket på.

Den første er i forhold til at kunne være til stede i landområderne og sikre en form for **kulturel mobilitet**. Det at mennesker samles, hvor det giver mening. Det handler om at være med til at definere og skabe centrummer i livet. Den ene del er det rent mobile, at biblioteket kan flytte sig derhen hvor det giver mening at være (ved købmanden, ved sportspladsen osv.) Det andet mobile perspektiv er at kunne bidrage med kulturelle arrangementer og være med til at skabe nye centrummer i menneskers bevidsthed.

Den anden del som giver udslag af projektets empiriske materiale er en **demokratisk kompetence** og værdi der knytter sig til det mobile biblioteks arbejde. Det handler om at have adgang til viden. Mange af de mindre byer i landområderne er stærke i idrætsforeninger, hvor bogbussen giver et kulturelt og vidensperspektiv. Demokrati handler også om adgang til den digitale verden og kunne få hjælp, råd og vejledning til at kunne klare sig som digital borger.

Den afsluttende debat som er medtaget handler om **meningsfællesskaber**. Relationsmålingerne har helt tydelig vist, at det er essentielt for det gode liv i landområderne at der findes og fremover vil være mulighed for at blive hørt, set og mødt som menneske. Bibliotekets synlige rolle i landområderne og det stærke ejerskab er med til at give en stærk forbindelse mellem biblioteket og de lokale ildsjæle og det vigtige er netop relationen.

De tre parametre projektet har målt og som spiller afgørende rolle for, hvilke relationelle kompetencer det mobile bibliotek kan bidrage med og hvilke opgaver der kan løses i landområderne er blevet til tre artikler, som illustrerer i denne del af projektet arbejdet med relationel kompetence.

Kulturel mobilitet

Vi kan med det mobile bibliotek flytte os derhen, hvor mennesker mødes og det giver mening at være...

I landområderne er demografien en skrøbelig størrelse. En skole eller en købmand der lukker eller flytter sig, kan betyde uendeligt meget for en lille bys virke og samlingspunkter. Det mobile bibliotek har mulighed for at flytte sig derhen, hvor centrum er. Som den nordjyske radiomand og journalist Frode Muldkjær siger i en klumme om udkantsdanmark: *"Centrum er der hvor vi er – vi kalder det bare noget forskelligt"²⁴.* Så når vi snakker om udkantsproblematikker er det at være i menneskers liv – i centrum, en meget vigtig faktor for, at det gode liv kan fungere og udvikle sig. Frode Muldkjær sætter i sin klumme fokus på, at det vi kalder tingene er det de er. Udkantsdanmark kan ikke bare lukke og slukke under betegnelsen *"den rådne banan"*. Det handler om at skabe nyt centrum, hvor mennesker kan samles og mødes, og med det mobile bibliotek har vi netop den mulighed at være i menneskers centrum, hvor end det må være. I **Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne** har med stor succes samlet borgerne i Spjald, og det er endt med helt nye tilbud og fællesskaber for mennesker på kryds og tværs af foreninger og aldersgrupper, og et ejerskab omkring bogbussen der bare vokser og bestyrker, at vi selv kan påvirke centrum, og hvad vi betegner det gode liv.

Projekt "Det gode liv" handler om at sætte fokus på at skabe relationer og samarbejder bredt med lokale; foreninger, erhverv, skoler og ungdomsklubber, borgergrupper, lokale markeder, vælgerforeninger, frivillighedskonsulenter, kirker, idrætsforeninger, daginstitutioner og meget andet. Projektet har skabt nye relationer, muligheder og tilknytninger. I Spjald er det lykket at skabe relationer, der påvirker livet også når det mobile bibliotek igen er på vej mod nye holdepladser. Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne har sat fokus på at oprette læseklubber, som både har fokus på sociale velfungerende, men også kan skabe et fundament for svagere målgrupper. Det mobile bibliotek kan facilitere og skabe en neutral platform, hvor mennesker mødes. Projektets tanker er, at alene kan vi ingenting og sammen kan vi alt. Når det handler om at flytte debatten om udkantsdanmark og udvikle nye tilbud må vi gøre det sammen. Biblioteket vil og skal være med til at understøtte og udvikle det gode liv i landområderne.

Centrum er der, hvor vi er

At tænke i nye centrummer i menneskers liv handler om at udvikle nye diskurser. Det er ikke tilstrækkeligt at synes, at nogen må gøre noget. Det handler i høj grad om, at have fokus på, hvad vi selv kan gøre. Hvis vi vil være dem de andre vil lege med, kræver det at vi tager et kig på os selv. I dette projekt er det os som bibliotek der må lave denne selvransagelse. Hvorfor får de små byer ikke øje på os, når der sker noget? Hvis vi ikke er dem de andre tænker først på, må vi selv ændre dette fokus. Det handler om at spørge hvorfor og det er ikke nok bare spørge at os selv men også turde gå ud til interessenterne selv. I forhold til at være i centrum af menneskers bevidsthed handler det om at gøre sig attraktiv. Det er ikke nok at tænke, at

²⁴ Klumme i Midtvevdsyssel Avis

biblioteket jo er det eneste offentlige kulturtilbud i det område, hvis ingen benytter det. - At være i centrum eller bevidstheden handler ikke bare om at være til stede, men at komme med det rigtige tilbud på det rette tidspunkt. I bogbussen er det let at sidde og undre sig over, hvorfor ingen dog ser det geniale i dette tilbud. Det handler om at være opsøgende og turde byde ind.

I Ringkøbing-Skjern inviterede bogbussen til et samarbejde med den lokale by Spjald og erhvervede sig mange erfaringer om, hvad det kræver at gøre sig attraktiv ved foreninger og institutioner for at komme ind og være en del af et etableret fællesskab og centrum. Det er ikke tilstrækkeligt at udsende breve med forespørgsler til et eventuelt samarbejde. Det handler i langt højere grad om at udvikle nye tilbud, hvor der skabes nye former for samarbejder, som understøtter at det er muligt at indgå både som modtager, deltager og aktør for alle partner- alle skal have noget ud af partnerskabet ellers virker det ikke. Det kan være at biblioteket deltager i en sommerfest eller en lokal fritidsmesse, eller at biblioteket arrangerer bogcafeer i den lokale sognegård for interesserede læsere i byen. Projektet har haft stor fokus på nye brydningsflader for disse samarbejder, og hvor bibliotekets rolle kan være i fremtiden. Det frivillige arbejde står stærkt i mange udkantsområder, viser nye tal fra Idan og SDU's store frivillighedsundersøgelse²⁵, og det er derfor en meget vigtig samarbejdspartner i landområderne. Det at betragte brugerne af biblioteket som centrum i alt vores arbejde giver den røde tråd. Det er på den måde at vi sikrer at brugerne er i fokus for udviklingen af menneskelige fællesskaber for et fælles gode. Fremtidens bibliotek har læring, mellemmenneskelige relationer og kulturelle begivenheder som kerneydelser på linje med informationssøgning og materialeudlån.

Flytte sig efter det der giver mening

I en undersøgelse fra sommeren 2011 påpeger Dorthe Salling Kromann, at det er vigtigt med synligheden for biblioteket. *"Der viser sig en 13 kilometersregel. Efter denne afstand opgiver folk at bruge biblioteket, for så er det blevet for fjernt²⁶".* Centrum i folks liv er klart noget vi som bibliotek må forholde os til, hvis biblioteket vil have brugere også i fremtiden. Det mobile bibliotek har netop muligheden for at flytte sig og være der, hvor det sker. Når det kommer til at sikre bedre sundhed og bedre uddannelse viser flere undersøgelser at biblioteket netop kan det. Netop sundhed og uddannelse er fundamentale begreber i forhold til landområdernes udvikling og trivsel.

Det mobile bibliotek har her en rolle i forhold til arbejdspladser og daginstitutioner, at være med til at sikre en udvikling af høj faglig karakter. Det handler om at kunne tilbyde at oprette NEM-ID, give deciderede IT-undervisning og tilbyde institutionerne afgang til de nyeste fagbøger og relevante materialer.

²⁵ Fremtidens frivillige foreningsliv i idrætten (2012)

²⁶ Hvornår fungerer biblioteksservice i landdistrikter?: en interviewundersøgelse i Esbjerg, Varde, Ringkøbing-Skjern og Skive kommuner af filialer og bogbusser Af: Dorthe Salling Kromann (2011)

Bookingsted: "I har jo lige de bøger vi skal bruge og kender de seneste fagbøger, det er vigtigt for os, at I følger med tiden og ved hvad det nyeste nye er, ligesom det også er vigtigt, at I har sprogkasser og spil til os. Som institution har vi ikke råd til at købe det hele" Pernille, pædagogmedhjælper, børnehaven Baunehøj.

Det mobile bibliotek er med til at give brugerne adgang til et større fællesskab på tværs af kommunen og spare andre kommunale enheder for at skulle give denne service. For virksomheder i landområderne er det mobile bibliotek adgang til viden og mulighed for at opkvalificere medarbejdernes kompetence. **Vordingborg Bibliotekerne** har blandt andet skabt et samarbejde med fabrikken Bisca og Vordingborg Kaserne ved at give it-undervisning i både det mobile bibliotek og inde på virksomheden. Erfaringerne her viser, at det er vigtigt for succesen at virksomheden bakker op om initiativet, og at der er en tæt kontakt til tillidsrepræsentanter og andre nøglemedarbejdere. Samarbejdet på tværs af medarbejdere, ledelse og bibliotek giver det mulighed for at udvikle sig og flytte sig sammen.

Det digitale bibliotek er klart også med til at nedbryde afstand som en barriere, og det er projektets klare holdning, at jo mere der sker på den digitale front, jo bedre bliver det mobile biblioteks muligheder. Altså har bogbussens berettigelse aldrig været større end nu. Biblioteket kan med hjemmeside, digitale ressourcer og borgerservice klare opgaver på tværs af kommunale infrastrukturer. Anthony Giddens²⁷ taler i sin teori om det moderne samfund netop om nedsmeltningen af tid og sted, og her er biblioteket et helt oplagt eksempel. Borgerne har muligheden for at bestille materialer hjemme, hente dem i det mobile bibliotek og få vejledning til borgerservice samt mødet med det kompetente personale, som ofte er med til at give et mertilbud. Fra kvalitative interviews på Brønderslev Bibliotek tyder det på, at det ikke udelukkende handler om at kunne bestille og hente, men også vigtigheden i at blive mødt som menneske og få en personlig vejledning.

Bruger af bogbussen: "Når der ikke er så mange titler og forsider i bogbussen er det rigtig vigtigt at personalet kender bøgerne og ved, hvad jeg gerne vil læse. På den måde betyder det ikke så meget, at der ikke er så mange bøger, men ellers kan det godt være svært at finde nye bøger." Dorthe, bruger af bogbussen i Brønderslev kommune.

²⁷ Modernitetens konsekvenser Af: Anthony Giddens (2008)

Være i bevidstheden

Projekt "Det gode liv i landområderne" har handlet meget om at være i borgernes bevidsthed og være dem, der kan give en mulighed for at benytte biblioteket på nye fleksible måder. Med det mobile bibliotek er der jo netop mulighed for at køre ud og være der, hvor det sker. Fra Vordingborg bibliotekerne har det betydet en hel ny type biblioteksbookinger og samarbejder. Vordingborg bibliotek har i sit arbejde med arbejdspladsbetjening skabt nye relationer og indgangsvinkler til nye samarbejder. På Bisca har der været opstillet bogkasser i kantinen, som personalet har kunnet benytte sig af, og erfaringer fra projektet var klart at succesen er størst, når personalet kommer ud af bussen og ind på fabrikken. Desuden har samarbejdet affødt et forfatterarrangement på Bisca, en ny måde at tænke kulturelle begivenheder uden for biblioteket. Kasernen er et samarbejde som er spændende på flere måder. Langt de fleste undersøgelser af biblioteksbrugere udpeger netop unge mænd som en meget svær målgruppe at få til at benytte biblioteket. Via samarbejdet i Vordingborg opnår biblioteket en unik viden om denne brugergruppe og kunne omsætte denne viden, ikke kun i bogbussen, men også i det resterende bibliotek. Det handler om at være i de unges bevidsthed og give dem nye billeder af, hvad biblioteket kan, som de kan trække på, også når værnepligten er overstået og de er hjemme i deres egne lokalområder igen.

Det mobile bibliotek har den unikke mulighed af at kunne være der, hvor mennesker mødes og være i centrum af deres bevidsthed. Det er en mulighed, som fordrer at bibliotekerne vil flytte sig, ikke kun i fysisk afstand, men også i vores tilbud. Det at flytte mennesker og være en del af en hverdag er ikke noget, der sker fra den ene dag til den anden. Det indebærer en indsats og et stort engagement og vilje til at være der, hvor det giver mening. Det kræver et bibliotekstilbud, som prioriterer at være til stede aftener og weekender, og at møde mennesker i deres liv og hvor de har rod. Det betyder at biblioteket skal sætte sig selv i spil i de rammer, som landområderne byder på.

Gode råd:

- Find ambassadører og udarbejd samarbejder med disse. Tilbud og services skal ikke være færdigarbejdet hjemmefra men udvikles sammen.
- Arbejdspladsbetjening er en svær opgave; der er mange systemer der skal arbejde sammen og det kan være vanskeligt. Find nøglemedarbejdere.
- IT-undervisning er en succes for både borgere og medarbejdere i virksomheder, og med det mobile bibliotek har vi muligheden for at komme ud til målgrupper der normalt ikke tager imod denne service.
- Tænk i alternative PR-muligheder, tilret materiale så det taler til den enkelte målgruppe og gør tilbuddene attraktive.

Moderne demokrati

Vi kan sikre små og store borgere fri og lige adgang til information uanset hvor de bor...

Projektet det gode liv i landområderne har med sit fokus på udviklingen af det mobile bibliotek dokumenteret, at ved at dele sit ejerskab kan der skabes bedre mulighed for at mennesker i landområderne kan komme til orde. Det handler om at indgå i meningsfulde relationer og gennem disse påvirke og udvikle det gode liv og sikre, at alle har adgang til viden.

Det bibliotek børn lærer at kende, er det bibliotek, de husker og vil bruge som voksne. Vil vi i fremtiden have et bibliotek der kan fungere som vidensambassadør og det sociale mødested og være en kulturinstitution af høj kvalitet, skal de børn, der starter med at bruge biblioteket allerede møde det tilbud nu. Det mobile bibliotek giver børn i landområderne en mulighed for at møde biblioteket fra barnsben med deres dagplejere og børnehaver. Mødet med biblioteket er vigtigt, fordi brug af biblioteket styrker børns identitet, uddannelsesmuligheder og giver adgang til demokratiske processer i form af viden og muligheden for at diskutere og lære at forholde sig kritisk hertil. Bibliotekerne har en vigtig rolle i at formidle, hvordan viden søges og hvordan den enkelte bruger forholder sig til viden.

En undersøgelse udført af Epinion og Moos-Bjerre Analyse & Rådgivning for Danmarks Biblioteksforening viser en klar sammenhæng mellem biblioteksbrug som barn og uddannelsesniveaut senere i livet²⁸. Brug af biblioteket synes altså at have en afgørende betydning for borgernes lyst til at uddanne sig, og det bliver derfor afgørende, at biblioteket skal være til stede i børns liv. Børn og unge har ikke den samme adgang til transportmidler som voksne, og i landområderne er dette et endnu større problem, idet den offentlige transport her ikke giver børn og unge mange muligheder²⁹. Her er og bliver det mobile bibliotek for rigtig mange børn og unge det eneste bibliotekstilbud, de har i deres barndom.

Institutionsleder (bruger af bogbusbooking): "Børnene vokser med bøgerne, starter et sted og så lidt efter lidt får de motivationen og lysten til at prøve noget mere"³⁰ Jill

Biblioteket er med til at skabe en motivation "for noget mere" – det at være motiveret for at udvikle sig, at skabe sig, skabe noget og danne sine egne meninger. I landområderne er det børn, unge og dagplejerne, som ikke har muligheden for selv at flytte sig. Disse grupper er helt afhængige for et fleksibelt tilbud som kan imødekomme dem. Den offentlige transport kan simpelthen ikke imødekomme dette behov i mange landområder.

²⁸ Danskernes holdning til biblioteker Af: Epinion og Moos-Bjerre Analyse & Rådgivning for Danmarks Biblioteksforening (Juli 2011)

²⁹ Birgitta Maae Jensen m.fl. "Lang ude på landet" 2004

³⁰ Citat fra fokusgruppeinterview, Brønderslev Bibliotek (dec. 2011)

Når vi kigger på tallene for udkantsdanmark, er det et reelt problem. Uddannelsesniveaue er lavere her, og det er her endnu vigtigere, at der gøres en indsats for at motivere unge til at tage en uddannelse. Det mobile bibliotek kan nuancere og give bud på andre perspektiver. I landområderne er biblioteket ofte det eneste offentlige kulturtilbud disse borgere har, og særligt børn er en sårbar gruppe. Børn og unge der har en naturlig nysgerrighed på livet har brug for at blive fodret og mødt i deres nysgerrighed.

Thomas Korsgaard³¹ (16 år, 1. g på Skive Gymnasium): "En ungdom, der betyder, at min nysgerrighed, mit gåpåmod, min søgen efter kanter og udfordringer og min lyst til livet er større end nogensinde før. Og desværre også større end min geografiske placering kan rumme...."

Partnerskaber som skaber ny viden

Projekt "Det gode liv i landområderne" har i Aabenraa vist, at de unge gerne vil i dialog med det mobile bibliotek og ved at nå ind til hinanden, skabes der nye muligheder og livsverdener. **Aabenraa Bibliotekerne** har via lokale efterskoler skabt et unikt partnerskab, der kan tilbyde nye aktiviteter og nye muligheder for de lokale unge. Det har handlet om at tilbyde kulturtilbud som spændende arrangementer og events. Arrangementerne er designet og udført med de unge selv som en central del af projektet. Ligeledes har projektet givet mulighed for at tilbyde kurser til de personalegrupper, der har været inddraget. Det har

³¹ Politikken 5. nov 2011 <http://politiken.dk/debat/ECE1440880/goer-udkantsdanmark-til-noget-vi-ikke-bare-vil-flygte-fra/>

givet et fælles ejerskab og sprog samt åbnet for nye relationer og helheder omkring de unge i lokalområdet. Altså er det mobile bibliotek med til at facilitere et møde, der sikrer de unge kan gøre en aktiv forskel i samfundet og deres eget liv.

Det moderne samfund byder på mange modsatrettede tendenser, hvor mennesket i en kompliceret hverdag skal tage stilling til alt fra digital borgerservice til, hvordan børn skal klare sig godt igennem uddannelsessystemer. Der er stor fokus på individet, og især for børn og unge er der et stort pres på, at de skal kunne præstere selvstændigt. Det moderne arbejdsmarked er samtidig fyldt med udfordringer, der skal løses tværfagligt som teamstrukturer, gennem netværk og i partnerskaber. Der er altså en modsætning mellem at kunne klare sig selv og at skulle indgå i meningsfyldte relationer. Mennesket skal kunne klare sig alene men helst i samarbejde med andre. Disse vilkår påvirker os gennem mange lag i samfundet og ned i vores hverdag. Det betyder, at vi er nødt til at have fokus på, hvordan vi som samfund vil kunne imødegå disse modsatrettede vilkår. Det er vigtigt at kunne argumentere og reflektere og danne en identitet i disse valg. Når disse udfordringer skal imødegås fordrer det, at vi har fokus på demokrati, altså fokus på adgang til viden, ytringsfrihed og muligheder for forsamlinger.

Folkebiblioteket har altid haft en vigtig rolle, når børn og unge skulle rustes til samfundslivet og til deltagelse i det demokratiske liv. Når vi ser på, hvordan samfundet har udviklet sig, så er denne rolle bestemt ikke blevet mindre. Dette betyder selvfølgelig, at det moderne bibliotek skal rustes til at imødegå et stigende forventningspres, og det skal fortsat kunne være en demokratisk platform, så der også fremover er en fælles referenceramme. Mennesket har i den moderne tid brug for at kunne have et fælles tredje søgepunkt, hvor mennesker kan blive mødt og udfordret i deres tankegang. I landområderne bliver disse fælles fokuspunkter færre og færre i takt med at kommunens services centraliseres. Med det mobile bibliotek har biblioteket netop muligheden for at opretholde et sådan fælles referencepunkt.

Pointen er at bibliotekerne må tænke det mobile bibliotek ind som en demokratisk platform. Det at være en demokratisk platform handler ikke om at skabe steder, hvor demokrati kan diskuteres – demokrati er at praktisere demokrati. Det er bestemt ikke meningen, at det mobile bibliotek skal være undervisende i demokratiske dyder. Det handler om at demokrati og demokratiske principper skal tillæres gennem oplevelser og erfaringer i at indgå i sociale relationer. Den demokratiske læring er dermed et element som naturligt vil være til stede i det mobile bibliotek. Ved at være til stede breder biblioteket muligheden for at indgå i værdi- og meningsskabende relationer ud i landområderne. Det mobile bibliotek har med sit tilbud en unik mulighed for at være et sted, hvor den enkelte borger kan udvikle sig såvel personligt som i fællesskabet.

Facilitere nye platforme for udvikling og demokrati

Esbjerg Kommunes Biblioteker har i samarbejde med udvalgte oplandsbyer været med til at facilitere nye arrangementer og tiltag i disse landområder. Byerne har via fokusgruppeinterviews med byens ildsjæle udvalgt hvilken slags arrangementer de har ønsket. Det har bevirket et stort ejerskab og en loyalitet omkring tilbuddene. I Darum by har det efterfølgende givet byens ildsjæle mod på at arbejde for at gøre byens rum og virke endnu bedre gennem et nyt borgersamarbejde.

Demokrati kræver tillid: tillid til andres dømmekraft og tillid til, at den enkeltes mening er vigtig og har betydning for andre. Her er det mobile bibliotek et unikt sted at blive mødt. Det at give et tilbud om et sted mennesker kan blive set og hørt er en vinkel på at understøtte de demokratiske processer. Er borgerne blevet hørt og mødt bliver det en værdi de tager med sig, og lysten til at diskutere og have en mening er vigtigt for, at der også i fremtiden er mennesker, der vil indgå i bestyrelser og beslutningsprocesser. Borgerne i Darum ønskede selv at gå videre med at give byen mere liv og virke og tog selv initiativ til at udvide og bestyrke byens liv. Det blev til en nydannet forening, som ønsker at igangsætte endnu mere kulturliv og fysisk udviklingsarbejde i byen.

Efter kommunesammenlægningerne har der skullet udvikles en ny identitet for borgerne. Nogle kommuner har fået en ny hovedby, og i landområderne har det for nogle betydet at der er blevet langt til kommunens servicecentre. For borgeren kan det betyde at der føles meget langt til kommunens synlighed og beslutningsgrundlag.

Fra **Skive Bibliotek** har man ved Folketingsvalget i 2011 haft mulighed for at brevstemme i bogbussen. Dette har givet projekt ”Det gode liv i landområderne” helt ny viden om, hvordan de demokratiske processer kan understøttes fra det mobile bibliotek, og erfaringerne har været gode. Et af læringspunkterne har været at demokrati tager tid. Det er vigtigt at sikre borgerne, at der bliver taget alle forholdsregler og opbygge den nødvendige tillid, særligt den første gang bogbussen skal fungere som valgsted. Tid er en faktor som bogbussen har som en udfordring pga. holdetider der skal overholdes. Derfor er det særlig vigtigt at personalet kan leve op til denne tillid. Fra projektets fokusgruppeinterviews ved vi at personalets kompetencer er det væsentligste her. Personalet er den ressource som kan møde og opbygge denne tillid. Dette er vigtigt for både store og små brugere. Det handler om at tænke i helheder, fx ved at kunne være et godt tilbud for hele familien. Kodeordene for at opbygge tillid er nærvær, imødekommenhed og pålidelighed.

Bruger af bogbussen: "Der er ikke noget der glipper, det fungerer bare, men det er også vigtigt³²." Karen 45 år

Det mobile biblioteks medvirken til at understøtte og udvikle det moderne demokrati findes. Det er naturligvis ikke en opgave biblioteket står alene med. Det handler om at give et tilbud via det mobile bibliotek, som har fokus på mangfoldighed og relationer og ikke mindst at være til stede. Det er ikke nok med et rullende støvet bibliotek. Det handler i høj grad om at skabe ejerskab og loyalitet omkring demokratiet. Det er vigtigt for de børn og unge som skal viderebære den demokratiske proces, at de selv er blevet hørt, mødt og desuden haft mulighed til at diskutere og finde egne holdninger og synspunkter. Det mobile bibliotek understøtter ifølge projektets arbejde og undersøgelse borgerne i landområdernes mulighed for at udvikle kompetencer til at indgå i det omkringværende samfund og indgå i demokratiske processer.

Gode råd

- TTT: Ting tager tid, når vi arbejder med samarbejdsrelationer, så er det på deres vilkår og det er utrolig vigtigt at komme ind på rette tid og sted.
- Find den rette kommunikationsvej, både den rette person (som du reagerer på dine henvendelser) og find den rette metode; mail, telefon, møder.
- Giv feedback, når du har henvendt dig og gør brug af andres viden og ressourcer er det nødvendigt at du følger op på personerne og hvad du har brugt deres informationer til.
- Arbejdet med demokrati handler om at praktisere demokrati og om nye digitale platforme der skal sikre at alle har fri og lige adgang som borger i Danmark – også når flere og flere enheder centraliseres og gøres digital og dermed mindre tilgængeligt for nogle borgere.

³² Citat fra fokusgruppeinterview, Brønderslev Bibliotek dec. 2011

Meningsfællesskaber

Vi kan skabe relationer og meningsfællesskaber på tværs af målgrupper og befolkningsgrupper

Det mobile bibliotek er meget mere end sine materialer på hjul. I moderne brug af det mobile bibliotek er der fokus på at kunne give et mødested, en kulturel forpost og være med til at facilitere rammer, der kan give mere og større oplevelser. Det handler om at være en del af lokalsamfundene og kunne binde relationer på tværs af foreninger og byer for at kunne skabe et levende landområde. I projekt "Det gode liv i landområderne" har vi arbejdet med at knytte relationer sammen på tværs og være med til at facilitere rammerne. Projektet har blandt andet bevist, at der i det mobile biblioteks personale er et stort kendskab til lokalområderne og ved at gøre denne viden tilgængelig er det muligt at samle kræfter på tværs af målgrupper og foreninger. Det kan være svært at få øje på hinandens kompetencer og muligheder, men bogbussen har mulighed for på meget neutral grund at skabe nye fællesskaber. **Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig** arbejder i projektet med at samle foreninger som ikke plejer at arbejde sammen, og give en platform for at kunne mødes og etablere nye tiltag. I **Brønderslev Bibliotek** gav undersøgelse ved 10 byfester viden om, hvor vi kunne give brugere helt nye services og arrangementer.

Det sociale mødested

Det mobile bibliotek har med sit intime og mindre størrelse et godt udgangspunkt for at virke dannende for videre brug af biblioteket. Fra projektets deltagende observationer bliver denne rolle synlig, når børnehavebørn lærer at skulle vente på tur for at låne, at det pædagogiske personale henviser til bogbussen som biblioteket og fortæller begejstrede børn, hvordan biblioteket fungerer.

*Bookingsted "På biblioteket må man ikke løbe, her skal man tage det med ro"
Pædagogmedhjælper Ida 19 år.*

Børnene får dermed en hel naturlig oplevelse af bogbussen som en forpost til bibliotekerne i de faste huse. For andre institutioner som sprogskoler og boenheder for utilpassede unge bliver det mobile bibliotek der hvor de i små rammer kan lære bibliotekets tilbud at kende og senere bevæge sig videre. Det mobile bibliotek er en forpost for de fysiske biblioteker. Det er derfor også essentielt at det mobile bibliotek spejler virkeligheden på det fysiske bibliotek, at tilbuddene hænger sammen om end i mindre målestok. Brugere i det mobile bibliotek forventer samme services og for det meste endda bedre, fordi der i det mobile bibliotek er en nærhed og kendskab til hinanden. For at være et sted som virker, skal det moderne mobile bibliotek være levende og nutidig og skal kunne indgå i dialog med brugerne. Dette stiller krav til personalet i det mobile bibliotek. Krav om at have kendskab til området og de mennesker, som bruger det mobile bibliotek. Som personale kræver det også, at det er en dannende rolle, som den enkelte har lyst til at tage på sig.

Bookingsted: "Nu jeg tænker over det er chaufføren rigtig vigtigt. Det er vigtigt, at chaufføren er tålmodig og rolig og kan vise børnene, hvordan bøgerne skal lånes ud. Det er godt for børnene at få oplevelsen af at de selv kan gå op med bøgerne og blive betjent som alle andre i bogbussen" Christina pædagog på daginstitution.

Det mobile bibliotek bruges til meget mere end udlån af materialer - For mange brugere handler det om at få en snak med personalet og komme ud en tur. Det kan være for at hente gratisavisen eller bare snakke lidt med personalet. Det handler om borgerserviceopgaver (kunne printe formularer og hente fx batterier til høreapparatet) Fra projektets deltagende observationer lyder det blandt andet:

- *"Jeg har fri i dag og så skulle August blive hjemme i dag og med ned i bogbussen, så henter vi lillebror i børnehaven på vej hjem" Mor til 4, 35 år.*
- *"– og så ér vejret godt, og hvis vejret er godt, så vil jeg jo gerne ud og gå en tur, og så henter jeg avisen i bussen, når den er her" Mand 64 år*
- *"Man kommer ikke så meget ud, når man er på barsel, og så kan man lige så godt gå ned i bogbussen, og jeg skulle alligevel ud og gå." Kvinde 29 år*

Brugen af bogbussen er altså også en social aktivitet i sig selv. I sin undersøgelse om bogbusserne understreger Dorthe Salling Kromann³³, at børn bruger bogbussen som en aktivitet "de går til bogbus" fordi der er faste dage biblioteket kan besøges. I vores undersøgelse tyder det på, at det ikke kun er børn der ser bussen sådan, ligeledes voksne og ældre bruger det mobile bibliotek som en anledning til at komme ud og få mulighed for at snakke med personalet. Det handler om at komme ud/få motion, ikke være der hjemme hele tiden (ensomhed) og det at få en snak med personalet (støtte og vejledning). Snakken med personalet omhandler alt fra almen snak om vejret til mere private anliggende og hjælp til selvhjælp. Fx muligheden for at få papirer og materialer om hjælp til at søge boligstøtte, melde sig som aktiv jobsøgende eller andre offentlige ydelser samt borgerserviceopgaver. Desuden bruges personalets kompetencer til mere end de faglige, fx at kunne snakke bestemte biler med chaufføren eller ferierejsemål med en bibliotekar, der kender området.

Det mobile bibliotek giver svage grupper muligheden for at være en del af samfundet og kunne have adgang til større fællesskaber. I landområderne bliver dem uden bil hurtigt svage grupper. Det handler om børn og ældre, men også institutioner som kun i begrænset omfang kan tage ind til større byer. Det gode liv har fokus på at være en del af meningsfællesskaber, at være en del af noget større. Det handler om at have adgang til viden og indsigt i det omkringliggende samfund. Dette handler om uddannelsesmuligheder, det digitale samfund og kunne dele sine meninger med andre. Jo bedre de digitale muligheder bliver jo bedre bliver bussens service og muligheder. Tiden for bogbussen kan således siges at være lige nu og her. Det at komme ud i mødet med borgerne bliver ikke mere relevant end nu – biblioteket on demand.

³³ Hvornår fungerer biblioteksservice i landdistrikter?: en interviewundersøgelse i Esbjerg, Varde, Ringkøbing-Skjern og Skive kommuner af filialer og bogbusser Af: Dorthe Salling Kromann (2011)

Dorthe Salling Kromann udtaler at *"Bogbuserne kommer ud i små landsbyer i landområderne med opdaterede materialer. De interaktive muligheder giver en adgang fra hjemmecomputeren, som langt overgår fortiden, og mulighederne her er under stadig udvikling"*

En brugerundersøgelse fra Brønderslev Bibliotek viser at det gode liv i landområderne har fokus på at undersøge, hvad der er på spil i landområderne, hvad handler det gode liv om, og hvordan kan det blive

endnu bedre. Undersøgelsen fra sommeren 2011 gav 94 besvarelser, heraf 18 % ikke-brugere af biblioteket.

Ord som **fællesskab, nærhed, samvær og sammenhold** gik igen hos alle fra ung til gammel. Det er disse værdier "Det gode liv i landområderne" er bygget op om. Her har det mobile bibliotek en unik mulighed for at få en plads i hverdagslivet og være med til at skabe og konkretisere disse værdier. For borgerne i landområderne handler det gode liv om gode rammer for meningsfuldt indhold og stærke relationer til andre. Der er brug for gode mødesteder, hvor faciliteterne er i orden, så det er let at mødes med andre i lokalsamfundet og deltage i samværet omkring forskellige aktiviteter. Disse aktiviteter skal være for alle og gerne være sjove og lærerige. Det vigtigste er relationerne til andre; at være sammen med andre om noget og at føle sig som en del af fællesskabet er nogle af de ting, som står stærkt i Brønderslev Biblioteks undersøgelse.

Samarbejde med foreninger og ildsjæle

Det gode liv handler om at skabe relationer og samarbejder bredt med lokale; foreninger og skabe nye relationer, muligheder og tilknytninger. Fokus for Dansk central bibliotek for Sydslesvig har været at etablere et samarbejde med områdets største mindretalsforeninger. Et samarbejde som kan fungere med netværk og initiativer på tværs af disse organisationer. Dette arbejde har vist sig svært, fordi der er mange forskellige måder at tænke og organisere sig samt forskellige målgrupper. Biblioteket er her ofte en unik institution fordi vi favner alle målgrupper. Her er det bibliotekets rolle at være med til at skabe et fælles sprog og afsæt at arbejde ud fra. Samarbejdet har været en succes med et nyt fælles arbejde og netværk. Desværre har det været svært at gå fra det gode samarbejde til at have succes med de fælles arrangementer, hvor de oplagte målgrupper ikke har vist sig interesseret i de planlagte events. Det handler

om fortsat at holde fast i engagementet og blive skarpere på at italesætte hvilke målgrupper, der er i fokus, og hvad disse kan få ud af at deltage i dette fællesskab. Det har i projektet i flere sammenhænge vist sig meget vigtigt, at målgruppen tydeligt kan se sig selv i arrangementet, for at det skal kunne lykkes. Relationsarbejde skal være win-win - alle skal have noget ud af det og det er ikke nok at være modtager. Der er et større og større behov for at kunne være deltager, modtager og aktør i arrangementer. Det handler om sine egne udfoldelsesmuligheder og at kunne være kreativ og give egne livserfaringer og ressourcer videre. For de ildsjæle der bruger hele deres fritid på at arbejde på et bedre liv i landområderne, er det både vigtigt ikke at spille tid og vigtige ressourcer. Det er essentielt at disse kræfter bliver anerkendt og mødt som en ressource. Det er med udgangspunkt i deres indgående kendskab til de lokale forankringer, at nye tilbud og service, skal udvikles. De fleste lokalområder er helt afhængige af ildsjælenes indsats, for at der sker noget i netop deres lokalområde.

"Uden de lokale ildsjæle ville landområderne være ilde stedt. Uden dem ville ånden fra levende mennesker ude på landet visne hen. Uden ildsjælenes arbejde, engagement og drivkraft ville det være svært at bevare et levende samfund, holde liv i traditionerne og skabe ny udvikling". Lene Dige, Cand. phil., arkivleder i Lokalhistorisk Arkiv, Dronninglund.

På Brønderslev Bibliotek blev det tydeligt ud fra den igangsatte undersøgelse, at bibliotekets tilbud ikke tilstrækkeligt kommer ud til alle kommunens borgere. Fx er det ikke muligt for lokale dagplejere i kommunens landområder at benytte offentlige transportmidler til de fysiske biblioteker. Det betyder, at det eneste tilbud fra biblioteket dagplejerne har, er de bookinger de modtager³⁴, og ikke deltagelse i kulturelle arrangementer. Undersøgelsen viser, at er det netop er vigtigt at kunne indgå i meningsfulde fællesskaber og få gode oplevelser sammen. Biblioteket udviklede derfor i samarbejde med kommunens dagpleje-pædagoger en bookingtype, hvor personalet tilbyder et arrangement. Fokusset blev på sprogstimulering og indebærer dels sang og fortælling fra en bibliotekar og dels en snak om vigtigheden

³⁴ En booking, hvor dagplejerne booker bogbussen, som kommer ud til dagplejernes legestue.

af sprogstimulering og højtlesning. Daglejerne får dette tilbud i deres legestue, hvor de samles, således at arrangementet netop giver samvær og sammenhold, for de dagplejere og børn der til dagligt arbejder sammen i trygge og velkendte miljøer.

- Og hvordan kan biblioteket og bogbussen så være med til at gøre det gode liv i landområderne endnu bedre?

Når borgerne efterlyser gode rammer, meningsfulde aktiviteter og nære relationer så er det her vi som bibliotek skal være synlige. Det mobile bibliotek kan være et mødested i de områder, hvor der ikke er samme tilgængelighed til kulturelle arrangementer og større samlingssteder. Det mobile tilbud kommer ud og er en del af menneskers liv og skaber meningsfulde relationer på tværs af organisatoriske-, kommunale- og faggrænser.

"Bogbussen går aldrig af mode. Mødet mellem mennesker vil altid være aktuelt." Marianne Jørgensen, forfatter og debattør og medlem af Visions-gruppe 2030.

Det mobile bibliotek er selvfølgelig et kulturelt tilbud i sig selv, og mange institutioner og foreninger booker bogbussen som en særlig oplevelse ved arrangementer. Bogbussen og dens personale kommer i hele kommunen og kan hjælpe med at skabe kontakt mellem mennesker med samme interesse og give inspiration og hjælp til de mange frivillige, som hver dag arbejder for at skabe liv i landområderne. På den måde kan biblioteket hjælpe landområderne med at opretholde de gode ressourcer, der giver overskud til kvalitet i landområderne. Kvalitet der både sikrer den enkelte borger muligheden for at blive set, hørt og mødt – også uden at låne materialer på biblioteket. Kvalitet der sikrer at befolkningen i landområderne får mere end et rullende brødsalg med diverse materialer, men at der også her udvikles kulturelle arrangementer og aktiviteter med biblioteket som aktør.

Gode råd:

- Samarbejde på tværs af organisationer kræver et fælles fodslag, der ind i mellem kan være svært at få, når organisationerne er meget forskellige, her kan det være godt at fokusere på udvalgte målgrupper, som der fælles kan gøres noget for.
- Det mobile bibliotek er mere end et udlån, det er ifølge denne undersøgelse også en social enhed, og det er væsentligt at tænke i, hvad der kan gøres for at imødekomme brugere som ikke ønsker materialer men et menneskeligt møde.
- Hvad kan biblioteket egentligt? Det som ofte af bibliotekerne tages som selvfølgelig er ikke altid synligt eller selvfølgelig for brugerne, det kræver en konstant formidling af vore tilbud.

Del 4

Projektets konkluderende betragtninger

Det vigtigste spørgsmål i rapporten har været at få indsigt i, hvad fremtidens mobile bibliotek kan byde på. Hvordan vi som bibliotek kan blive klogere på, hvordan relationer påvirkes, opbygges og lever videre - også når bogbussen er kørt. Det handler om en moderne verden, hvor bibliotekets arbejde ikke længere udelukkende handler om håndtering af materialer og kan måles i udlån og antal besøgende. Det handler i højere grad om de opgaver vi kan løfte i samarbejde med andre, og hvordan vi kan være nærværende³⁵ i menneskers liv. Vores opgave i landområderne handler altså om at kunne løfte med de mange ildsjæle og foreninger, som arbejder hårdt for at give liv og muligheder også i landområderne. Uden disse ildsjæle og foreninger er der ikke mange aktiviteter til stede, og biblioteket er ofte det eneste reelle offentlige kulturelle tilbud som er tilbage i mange mindre byer. Vi har derfor en opgave i at være en del af fremtidens landområder.

Landområder som både byder på reelle udfordringer og store udviklingsopgaver for ikke at knække yderligere og blive endnu mere marginaliserede udkantsområder. Landområder som på den anden side byder på en mangfoldighed og en initiativrighed, som vi fra bibliotekets side kan lære rigtig meget af, og som vi ikke bør gå glip af ved at sidde på vores hovedbiblioteker.

»Folk beslutter sig virkelig for at gøre noget, for de er stolte af det sted, de kommer fra. I stedet for den rådne banan har jeg hørt folk begynde at snakke om kulturbananen. Tag nu Børglum, som jeg bor et par kilometer fra. Her er Spar-købmanden lukket, men til gengæld er der åbnet tre små gallerier — i en by med 500 mennesker. Og det er jo aldrig noget, man hører om. Snakken i Børglum går slet ikke så meget på, hvor synd det hele er for Udkantsdanmark. Det hører man næsten mere om, når man så er en tur tilbage i byen. Herinde i byen kan man godt få det indtryk, at provinsen er i oprør. Men det er altså ikke sådan, jeg føler det.»³⁶ «Mikael K. forsangeren i folkbandet Klondyke og medlem af visionsgruppe 2030.

I dette projekt har vi blandt andet lært meget om at netværke - det er blevet til læring om, hvordan det kræver mod, nysgerrighed og at arbejde med mening. Det vil denne fjerde og afsluttende del af projektet se nærmere på og samle trådene fra to års samarbejde med landområderne. Dette projekt har i høj grad været et samarbejdsprojekt, hvor vi har lært meget, givet meget og udviklet meget og flyttet os sammen med hinanden og alle vores borgere i landområderne. Nogle gange har det været dansende let, andre gange med lidt tovtrækkeri og få gange med skub der ikke er blevet til mere.

³⁵ Jf Per Schulz Jørgensen

³⁶ <http://i.information.dk/281627/>

Projektet kan med sin undersøgelse vise tre parametre, hvor bogbussen gør en forskel i vores arbejde med relationer, som har været behandlet i dette projekts tredje del.

Det mobile bibliotek kan gøre en forskel i den måde mennesker tænker og handler på og være en del af den fremtid, der er i landområderne. Når købmanden lukker og skolen slukker har det mobile bibliotek muligheden for at flytte sig med og lave en ny og central holdeplads, som giver mening. Det handler både om at finde nye centrummer i bybilledet, men også at arbejde med at forny og omtænke menneskers liv og virke mod nye centrummer og muligheder.

Det mobile bibliotek sikrer med sit arbejde i relationerne til landområderne, at der er adgang til demokratiske processer i alle kanter af kommunen. Biblioteket har altid haft denne rolle men med nye digitale services og udfordringer har det mobile bibliotek muligheden for at sikre, at demokratiet også er til stede i udkantsdanmark. Det handler om at facilitere IT-undervisning, give borgerservice og skabe alternativer til et ofte stærkt idrætsliv med fokus på kultur og viden som en vigtig ressource.

Relationer i landområder handler om samvær og fællesskab; jo længere der er mellem mennesker fysisk, jo tættere må afstanden mellem mennesker være. Altså er fællesskabet og nærheden central, når de fysiske afstande forøges. Det er her, vi som bibliotek kan være det mødested, borgerne har. Det er her de kan møde hinanden tilfældigt og her de kan få både vigtige og alvorlige samtaler og mødes med et smil og en god historie. Disse mødesteder og fællesskaber giver muligheden for sammen at skabe oplevelsen af noget, der er større end det enkelte menneske. Et møde alle har brug for – også i fremtiden.

Figuren egen tilvirkning

I projektets relationsmålinger er de tre parametre: *kulturel mobilitet, demokrati og meningsfællesskaber* helt centrale. Figuren viser således projektets resultater, det som har vist sig i undersøgelsen. Kan vi måle en bogbussens relationer? Det har aldrig været projektets formål at udarbejde klare målbare faktorer men i stedet via en kvalitativ tilgang få en forståelse for det mobile biblioteks virke og muligheder. Som figuren illustrerer, er der kommet en bred diskussion af de faktorer, som er i spil for det mobile bibliotek relationsarbejde.

Det er i menneskers liv at det mobile bibliotek giver mening. Relationsarbejdet er helt centralt i det moderne biblioteks virke. Projektet har synliggjort, at biblioteket kan og skal kunne så meget mere end transaktioner. Relationsarbejdet i det mobile bibliotek er i dette projekt målt og er præsenteret i dette projekt. Resultatet er, at når blikket er rettet mod relationer, kan det mobile bibliotek berøre og udvikle de mellem menneskelige relationer på signifikante områder.

Den kulturelle mobilitet som handler om at kunne flytte sig med mennesker. Det handler ikke kun om at kunne flytte sig fysisk men også muligheden for at røre og flytte ved menneskers fokus og bevidsthed. Det at kunne tilbyde nye samlingssteder og forene mennesker. Det mobile bibliotek kan flytte sig efter, hvor det giver mening at være og dermed give mennesker mulighed for at udvikle sig. Det moderne menneske søger mod og motiveres af mening og muligheden for at kunne udvikle sig kontinuerligt.

Den demokratiske værdi har altid været knyttet til biblioteket som institution. I landområderne er der dog blevet langt til borgerservice og kommunale institutioner. Det betyder, at for mange borgere er de afskåret i at have adgang til en direkte demokratisk platform. Demokrati handler om, at demokratiet udleveres og i den moderne tid handler demokratiet i høj grad også om de digitale tilbud. Det mobile bibliotek kan knytte bånd mellem de demokratiske instanser og give mennesker vejledning og indgang til de digitale services. Det handler om adgang til NEM-ID, brevstemme til valg, hjælp til borgerservice, sociale medier og meget mere. Et behov som kun bliver større i takt med at mere og mere centraliseres. Det mobile bibliotek er en praktiserende demokratiske platform i landområderne.

Projektet viser, at det mobile bibliotek bruges til at løse en lang række af sociale opgaver og løse mange opgaver ud over de bibliotekariske kerneydelser. Relationer handler om udvikling og vækst. I landområderne er disse parametre udsatte af en generel samfundsudvikling, som trækker udvikling og vækst ind mod de større byer. Det mobile bibliotek er mange steder det eneste offentlige kulturtilbud. Relationerne handler om at skabe noget der er større end det enkelte menneske og her har det mobile bibliotek en oplagt mulighed for at indgå i partnerskaber og relationer med foreninger og frivillige i landområderne. Projektet har belyst at disse veje leder til innovative tiltag og forbedringer i hverdagen – Det gode liv bliver bedre.

Projektet har belyst hvordan tiltag biblioteket igangsætter ikke blot skaber nye tiltag men også har skabt helt nye initiativer. Det handler om nye samarbejdsrelationer, nye arrangementer, nye mødesteder og alt i alt mere udvikling og vækst og de værdifulde meningsfællesskaber alle mennesker har brug for at være en del af.

Hvad sker der når bogbussen er kørt?!

I arbejdet med relationer måtte vi ret hurtigt i projektet konstatere, at arbejdet ikke udelukkende handler om, hvad der sker når biblioteket er til stede. Det handler i lige så høj grad om de initiativer, vi kan sætte i gang, deltage i og berøre og som vokser, når vi er kørt. I projektet har vi arbejdet omkring dette på mange måder:

- ***At kunne facilitere nye rammer og samarbejder***

Vi har i projektet været ude og arbejde med foreninger og ildsjæle om at kunne skabe initiativer og nye services, som har kunnet give mertilbud til borgerne i landområderne. Det har drejet sig om nye bookingtyper med fokus på fagligt indhold, bogcafeer, læseklubsopstart og deltagelse i messer, og hvad der end sker i landområderne.

- ***At skabe læring og give adgang til læring***

I projektet har IT og digitale services haft en stor placering i arbejdet med udviklingen af det mobile bibliotek. Det handler om de mange flere muligheder biblioteket har i form af muligheden for at bestille digitalt og muligheden for at begå sig som digital boger. IT-kurser har været en stor succes ligesom den digitale borgerservice også er en oplagt opgave for det mobile bibliotek i takt med servicecentrene i kommunerne centraliseres. Dette arbejde har i høj grad handlet om tillid og tid men samtidig bevist, at det mobile bibliotek kan række ud i det yderste af kommunerne med service også i fremtiden.

- ***At være til stede i menneskers liv***

Det mobile bibliotek er ikke udelukkende adgang til viden og information; det mobile bibliotek sikrer også adgangen til andre mennesker. Både som mødested og også som det sted borgerne ved, de kan få en snak med et andet menneske om stort og småt. Det er helt tydeligt i projektets undersøgelse, at dette møde med andre mennesker er betydningsfuldt og at det mobile bibliotek her understøtter andre instanser som lægen, socialrådgiveren og værestederne. Her er vi et mødested for store og små som sikrer faglig sparring til dagplejerne og at der er et sted at gå hen som fast rutine i livet.

Det egentlige relationsarbejde eller i hvert fald resultaterne heraf, starter altså først når bogbussen er kørt, men kræver forberedelse og kontinuerlig arbejde. Der skal i relationsarbejde følges op og gives feedback for at det virker.

Personalets kompetencer

I takt med det mobile bibliotek udvikles vil der komme nye opgaver og nye opgaver vil fordre nye kompetencer. I arbejdet med relationer kræver det en kompetence og et fælles sprog omkring arbejdet med det mobile bibliotek.

I projektet har vi blandt andet arbejdet med den direkte formidling og set nærmere på, hvordan denne kompetence formidles i det private erhvervsliv i såvel turist- og detailbranchen. Det handler blandt andet om at blive skarpere på at kunne give en personlig formidling og kunne tune sig ind på, hvad det er den enkelte bruger efterspørger. Når udvalget i det mobile bibliotek er begrænset viser vores undersøgelse at så stiger forventningerne til personalets kompetencer. Personalet skal kunne opveje det mindre udvalg ved at give et alternativ eller reservere det helt rigtige materiale til næste besøg. Det er essentielt at brugerne i bogbussen får det de efterspørger hurtigst muligt.

Desuden har projektet haft fokus på at udvikle personalets relationelle kompetencer. Dette kommer til synes på flere måder; at kunne udvikle nye bookinger med personalet i centrum, at kunne lytte efter hvad der er på spil og kunne give nærhed.

Det at kunne bruge sine egne kompetencer til at løse opgaverne i det mobile bibliotek er centralt, det handler om den bibliotekariske kompetence, at kunne anbefale den rigtige bog og finde de rigtige sider på nettet. Det handler også om at kunne formidle bredere, at give en booktalk i bogbussen eller undervise i sociale medier eller vigtigheden af højtlesning. Det at kunne give nærværende vejledning og formidle vores viden videre er helt essentielt i det relationelle arbejde.

Det at lytte højere er endnu en kompetence, som vi i projektet har sat fokus på. Hvis biblioteket vil kunne udvikle de services, der er brug for i fremtiden, må vi allerede i dag kunne identificere, hvad der er på spil. Det handler om at gribe chancen til at lave et lille interview, når den nye bruger henvender sig i bussen, og kunne vide, hvad der har bragt dem til bogbussen. Det gælder, når det mobile biblioteks personale ved, at der kommer ny plejehjemsleder eller at købmanden flytter; disse ændringer er vigtige informationer at bruge i det mobile biblioteks arbejde. Personalet bliver på denne måde i høj grad arbejdende kulturmedarbejdere.

Nærhed er en vigtig faktor for relationsarbejde. Uden nærhed findes relationer ikke. Nærheden er det der udvikler et samarbejde til en relation, og det er ikke noget, der kan klares pr mail og telefon. Det rigtige møde skal ske gennem mennesker og i projektet er det blevet meget tydeligt, hvor vigtigt der er at være til stede i menneskers liv, når det gælder. Det handler om nærhed, når det er den enkelte bruger som trænger til en snak og evt. vejledning. Det handler om at være nærværende og til stede, når foreningerne mødes, hvis vi som bibliotek vil tænkes ind i deres fremtidige virke.

Hvordan måles relationer?

I projektet har vi givet et bud på, hvordan relationer kan måles gennem kvalitative metoder og ved at interessere sig for et bredere syn på biblioteket end dets transaktioner. Det er et arbejde som kræver at biblioteket arbejder og ændrer vores egen selvforståelse og opfattelse af bibliotekets opgaver.

At arbejde med relationer handler om mod, nysgerrighed og mening...

Mod;

- Mod handler om at turde slippe forestillingen om at biblioteket i et moderne samfund har en kerne. Vi bruger i biblioteket udtryk som kerneydelser om det, vi i bibliotekets verden tænker som noget selvfølgeligt og det alle kender til. I den moderne forståelse af mennesket findes dette ikke. Verden findes kun og eksisterer udelukkende i de relationer, vi indgår i. Det er altså ikke muligt med denne tilgang at sidde i bogbussen med opfattelsen af, at vi herinde har det gode tilbud, hvorfor ser de andre ikke det??! Et godt tilbud eksisterer kun, når det indgår i relationer med andre, når det er i brug og findes i en kollektiv bevidsthed. Modet handler om at turde opfinde biblioteket på ny, kaste den gamle kerneforståelse væk og se hvad der sker, når vi blander os og lader andre blande sig i biblioteksarbejdet.

Mod handler om at skrue ned for "plejer" og systemer og op for hvordan verden ser ud lige nu. Nuets kraft handler om mod til at være her og nu.

Nysgerrighed;

- Nysgerrighed handler om lyst til at møde andre og spørge andre, hvad de har brug for? I den kvalitative tilgang handler det ikke om at spørge om, hvad brugerne har brug for i fremtiden, for det ved de simpelthen ikke. En undersøgelse fra Brønderslev Bibliotek om brugerne på efterløn³⁷ viste, at ingen af de deltagende informanter havde fået det liv på efterløn, de forestillede sig. Det er ikke muligt at spå om fremtiden eller fremtidens behov. Nysgerrigheden skal dreje sig om nuet. Hvor er borgerne nu? Hvor ser brugerne biblioteket i dag? Hvad er det spændende lige nu? Og ud fra denne viden kan bibliotekerne tilbyde sig i de gældende relationer og ud af dette kan der opstå nye tiltag og services. Nysgerrigheden er derfor nødt til at være kontinuerlig, vi kan ikke tro, at når vi har spurgt en gang er det nok. Det er en nysgerrighed som skal være et arbejdsredskab i hverdagen, en måde at tænke og udvikle sig på og hele tiden forholde sig til nuet.

³⁷ Projekt "Puls 60", mere information findes på bronderslevbib.dk

Og endelig handler nysgerrighed også om at have det sjovt, interessere sig for hvad andre mennesker laver, og være med hvor det sker.

Mening;

Mening handler om at arbejde i relationer; det skal simpelthen give mening i andre end bibliotekernes hoveder. Hvis det kun er biblioteket, der kan se meningen med projektet, er det ikke nok. Relationsarbejde handler om at skabe en fælles mening med andre. I praksis handler det om loyalitet, feedback, respekt for lokale systemer (arbejdsgange, organisationsstrukturer og TTT-princippet: Ting Tager Tid) og ildsjælene, det handler om at være der, og gøre det, der giver mening i mennesker. Ikke altid det der giver mening i praksis. Det hjælper ikke at det er bedst for personalet i bogbussen at komme om onsdagen, hvis det lokale borgermøde er om tirsdagen, så giver indsatsen ikke mening.

Mening handler om at kunne sætte sig ind i andres perspektiver og livsverdener og være på jagt efter ressourcer og muligheder. Det er et andet detektiv arbejde end at finde bøger på hylden men ideen er den samme - finde lige det der virker og rette tilbud til de rette mennesker. Det er en del af bibliotekets arbejde nu og i fremtiden.

Fremtidens bogbus

Fremtiden for bogbussen er svær at spå om. Desværre ser det jo for mange bogbusser sort ud og de har været meget lette at få øje på i sparerunder. Dette virker helt modsat vores erfaringer i dette projekt, der jo tyder på at tiden til det mobile bibliotek aldrig har været mere nu – end nu!

Fagligt synes vi i projektet, at det mobile bibliotek har rigtig meget at byde på for arbejdet i landområderne. Det er os der kan sikre at den kommunale service og de kulturelle tilbud, stadig vil nå ud i hele kommunen og komme alle borgere til gode. Det handler især om børnene, om de ældre og om at kunne facilitere gode rammer og sparring til ildsjæle, foreninger og institutioner. Det mobile bibliotek er det tilbud disse borgere får fra deres kommune og den eneste adgang til offentlige services i deres områder.

Det mobile bibliotek kan have mange former - fra hyggelige booking-biler til store flotte bogbusser; det væsentlige i denne service er muligheden for at komme ud. Det mobile biblioteks medarbejdere kan virke som forposter til de fysiske og det digitale bibliotek og være kulturmedarbejdere og facilitator for det gode liv. Kvaliteten af relationen har betydning for udviklingen *og denne relation har kun mulighed for at vokse i nærhed mellem mennesker.*

Litteraturliste

Biblioteket i byudviklingen – oplevelse, kreativitet og innovation v. Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen, Dorte Skot-Hansen, Danmarks Biblioteksforening og Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA), 2011

Biblioteksloven www.retsinformation.dk

Danskernes digitale bibliotek – fælles løsning til digital formidling for folkebibliotekerne v. KL, Kulturministeriet og Kulturstyrelsen, 2012

Danskernes holdning til biblioteker 2011, v. Moos-Bjerre Analyse og Rådgivning og Epinion for Danmarks Biblioteksforening 2011

Danskernes Kulturvaner 2012, v. Epinion og Pluss Leadership for Kulturministeriet, 2012

Note: undersøgelsen bygger på 3.628 voksne og 1.502 børn

Folkebibliotekerne i vidensamfundet v. Styrelsen for Bibliotek og Medier, rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet, 2010

Det gode liv i landområderne – udvikling af mobile biblioteker, Kulturstyrelsens projektbank

www.projekter.bibliotekogmedier.dk/projekt/det-gode-liv-i-landomraderne-udvikling-af-mobile-biblioteker

Gergen, Kenneth "Social konstruktion – ind i samtalen" Psykologisk forlag 2005

Giddens Anthony "Modernitetens konsekvenser" (2008)

Goul Andersen, Jørgen: Tryghed, tilfredshed og udkantsproblemer, Notat udarbejdet for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter på baggrund af Tryghedsmåling 2011, offentliggjort 2012

Halkier Bente "Fokusgrupper" 2008

Haslebo, Gitte "Relationer i organisationer" 2004, s.38

Jarvis, Peter "Praktiker-forskeren : udvikling af teori fra praksis" 2002

Kvalitative metoder red. Svend Brinkmann & Lene Tanggaard, Hans Reitzels Forlag 2010

Maae Jensen, Birgitta m.fl. "Lang ude på landet" 2004

Salling Kromann, Dorte: Hvornår fungerer biblioteksservice i landdistrikter?

Schultz Jørgensen, Per "Ensomhed i netværkssamfundet" pp188-202 i Annette Wiborg (2007)

Artikel i Politikken: »Riv de døende landsbyer ned« 11 sep. 2010

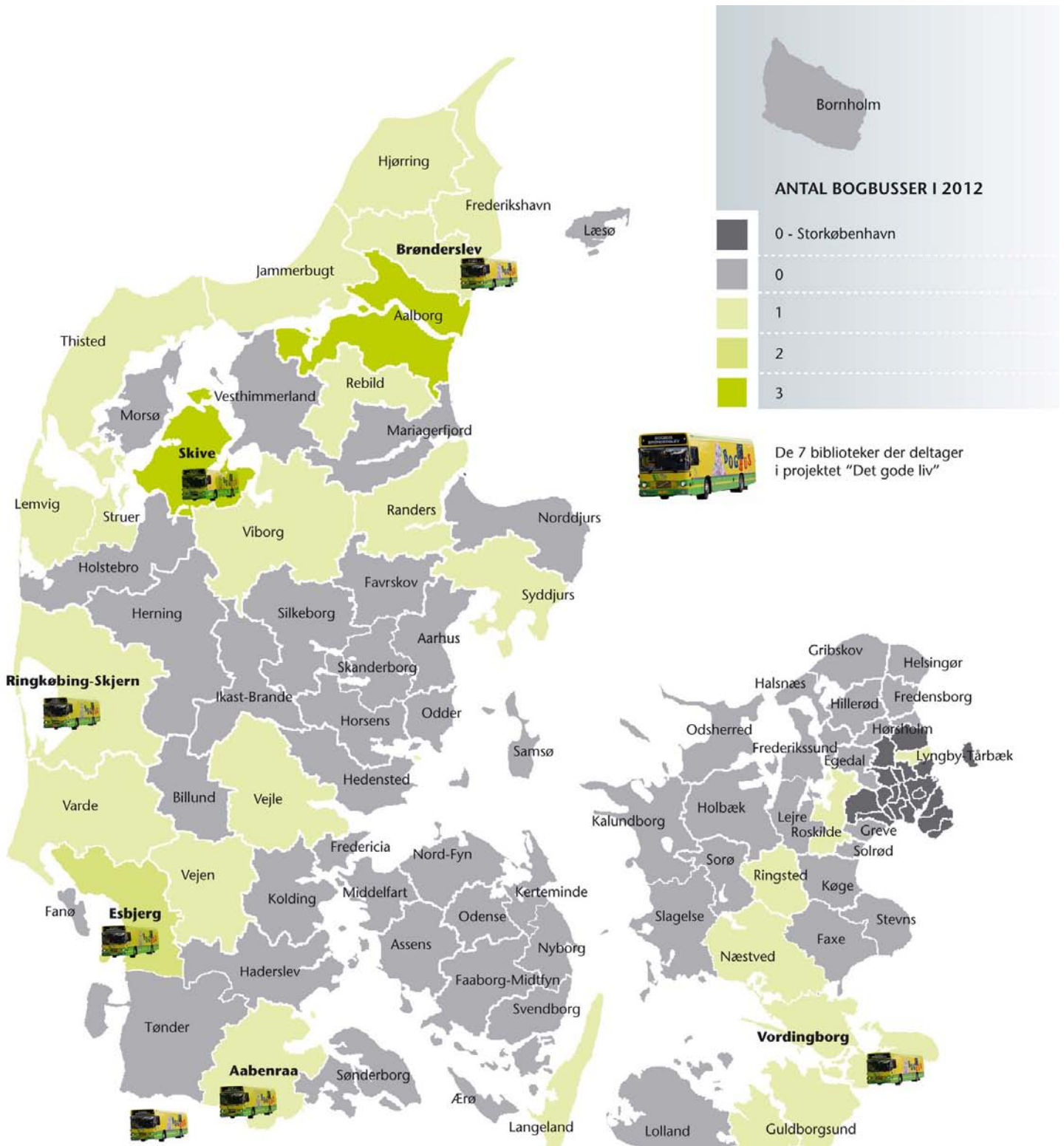
Rapport om ydreområder fra Dansk Bygningsarv: "Agenda Y – ydreområders potentialer" 2012

Rettighederne til billederne i rapporten tilhører fotograf Peter Birk og Jacob Nielsen og er medtaget i følge aftale

Bilag

Bilag 1. Deltagende Biblioteker – oversigt, samt kommuner med bogbusser

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig har 1 bus, som betjener det danske mindretal i Sydslesvig.

Verband Deutscher Büchereien Nordschleswig har 2 busser, som betjener det tyske mindretal i Sønderjylland.

Kilde: Konsulentfirmaet Knudsen Syd

Projektet: "Det gode liv i landområderne – udvikling af mobile biblioteker" De 7 deltagende biblioteker placeret på Danmarkskort.

Deltagende biblioteker (i alfabetisk rækkefølge):

- Brønderslev Bibliotek (projektansvarlig)
- Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
- Esbjerg Kommunes Bibliotek
- Ringkøbing-Skjern Bibliotekerne
- Skive Bibliotek
- Vordingborg Bibliotekerne
- Aabenraa Bibliotekerne
- Samt konsulentbistand fra: Knudsen Syd v/Hanne Marie Knudsen

Bilag 2. Informanter til fokusgruppeinterviews

Informanterne til fokusgrupperne er udvalgt ud fra bibliotekets brugerregister. De er udvalgt efter følgende kriterier: De skal have været aktive brugere på biblioteket inden for det seneste år. Dette siger i sig selv ikke noget om, hvor ofte brugerne har brugt biblioteket, eller til hvilke formål. Der kan således være tale om såvel kernebrugere, der kommer flere gange om ugen som brugere, der inden for det seneste år bare har lånt én bog, ændret i deres oplysninger eller lånt en nøgle til bibliotekets lokaler. Således siger det ikke noget om brugernes forhold til Biblioteket, udelukkende at de inden for det sidste år har haft en eller anden form for kontakt med bibliotekets register. Deltagerne er udvalgt tilfældigt i biblioteket brugerkartotek.

MODERATORS ROLLE

Vores rolle som interviewere er således at registre og fortolke, hvad der siges, og hvordan det siges, med henblik på at forstå og formidle den mening, som forskellige hverdagspraksisser repræsenterer for informanterne, og bruge det i den fremtidige biblioteksudvikling.

I brugen af fokusgruppeinterviews er det væsentligt at lade deltagerne fortælle og få den tid, de skal bruge, samt at lade de andre deltagere sparre og blande sig. Modsat er det moderatorens opgave at have en balance mellem at styre meget og lidt og have fokuset rettet mod det væsentlige. Vores overvejelser har således været, hvordan vi på den ene side har kunnet motivere deltagerne til at diskutere emnerne, og på den anden side holde fokus rettet mod spørgerammen.

For at opnå dybe forståelser af informanternes liv og hverdag, har vi været nødt til at spørge ind til informanternes meningsunivers. Dette indebærer en potentiel risiko for, at informanterne føler sig klædt af. I interviews som disse, hvor analysen af informanternes fortællinger involverer en høj grad af fortolkning, bliver beskyttelsen af informanternes integritet meget vigtig. Derfor har valget været kun at have 3 informanter til hvert interview, så der kunne bevares en fortrolighed.

Bilag 3. Spørgeguide

- Hvordan bruger du biblioteket? – fortæl om dit sidste besøg (Hvor længe var I her, hvad så I? Hvor var I? Lånte I noget? Mødte I nogen I kender?)
- Hvor længe har du været bruger på biblioteket?
- Hvad skal et moderne bibliotek kunne?
- Hvor og hvordan er biblioteket en del af din hverdag?
- Hvornår i livet er biblioteket særlig vigtigt?

- Bruger du biblioteket sammen med andre? Som mødested? Hvad er bibliotekets rolle?
- Hvordan bliver du mødt på Brønderslev Bibliotek?
- Er du medlem af forenings- eller kulturlivet i Brønderslev Kommune? Hvad er vigtigt og hvorfor?
- Hvad betyder det at biblioteket er en del af hverdagen? Også når biblioteket er ude af huset?
- Hvordan skal biblioteket bruges af institutioner og foreninger, hvad er vores særlige opgave?
- Deltager du i bibliotekets aktiviteter? (kurser, arrangementer mv.)

- Hvad skal et moderne bibliotek kunne byde på? (materialer, fysiske muligheder, services, arrangementer, medier, mv)
- Hvornår i livet (og på dagen) er det vigtigt at kunne have et bibliotek?
- Hvilke målgrupper er biblioteket bedst egnet til? Mindst egnet for?
- Er biblioteket synligt i dit liv, der hvor du bor i Brønderslev kommune?

- Hvordan ser du biblioteket i forhold til IT, hvad skal biblioteket kunne tilbyde/hjælpe med?
- Hvad tror du er bibliotekets vigtigste opgaver i fremtiden?
- Hvad skal man kunne lære/møde på et bibliotek?
- Hvordan ser dit fremtids-drømmebibliotek ud?
- Hvordan synes du bibliotekets rolle er i forhold til at være på nettet/offentlige services?

